

НАЦІЯ В ПОХОДІ

NATION IM AUFBRUCH

Орган
української державницької думки

На правах рукопису.

НАЦІЯ В ПОХОДІ

ДВОТИЖНЕВИК, орган української державницької думки.

Видає В. Кужім, Bln.-Zehlendorf, Kirchstraße 4, Tel. 85 20 51.

Редагує Колегія.

зшиток 9—10 (26—27)

Берлін, 25 липня 1940

Зміст:

СЛОВО Я. В. П. ГЕТЬМАНА ПАВЛА
СКОРОПАДСЬКОГО ДО ЧЛЕНІВ МО
СГД — БЕРЛІН У ДЕНЬ СВ. ПЕТРА
И ПАВЛА.

О. Губчак: В ДЕНЬ ЙОГО ЯНГОЛА.

Ген. М. Омелянчик-Павленко: БИТВА НАРОДІВ У ФЛАНДРІЇ И
АРТУА.

А. М. Андрієвський: ДОКТОР ОСИП НАЗАРУК.

Ген. В. Петрів: РОЗВІЙ НІМЕЦЬКОЇ ВОЄННОЇ
ШТУКИ.

В. Щербаківський: ЮВІЛЕЙ М. ЛИСЕНКА (Продовження).

М. Плечко: ДО УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕР-
МІНОЛОГІЇ.

Ол. Коростовець: ПРАЦЯ ЖІНОЧИХ ТОВАРИСТВ У
НІМЕЧЧИНІ ПІДЧАС ВІЙНИ.

Б. Гомзин: ЗПРИВОДУ МЕТОДІВ ПОБОРЮВАН-
НЯ ПОЛІТИЧНИХ ПРОТИВНИКІВ.

В. Бірчак: ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ.
ЛОГІЇ.

З ПРЕСИ.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ.

ЦІНА 50 RPF.

Оголошення

Цим подаємо до відома, що з огляду на заборону продавати до даль-
шого розпорядження книжку проф. В. Бірчака «КАРПАТСЬКА УКРА-
ЇНА», всі замовлення на цю книжку не виконуємо і нікому її не висилаємо.
Адміністрація.

NATION IM AUFBRUCH

Halbmonatschrift der ukrainischen nationalen Staatsideologie

Herausgeber: W. K u j i m, Berlin-Zehlendorf, Kirschstrasse 4, Telefon 85 20 51

Redigiert vom Ausschuß.

НАЦІЯ В ПОХОДІ

NATION IM AUFBRUCH

ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНИЦЬКОЇ ДУМКИ

Слово Ясновельможного Пана Гетьмана до членів МО СГД — Берлін у День св. Петра й Павла

ВИСОКОПОВАЖАНІ ПАНІ Й ПАНОВЕ!

Сьогодні, в день мого Янгола, МО СГД — Берлін, зробила мені велику приємність, запросивши мене до себе, де я в колі моєї родини й друзів проводжу цей вечір.

Щира Вам, дорогі членкині й члени Місцевої Організації, від мене за це подяка.

Зі свого боку я сердечно бажаю Вашій Організації повного щастя й успіху в усіх Ваших справах.

Нераз я вже казав Вам, що в нашій Гетьманській Русі найважливіше — це створити з Союзу Гетьманців - Державників справді непохитну організацію. І сила її не в числі членів, а в тому, щоб усі її члени жили однією Великою Ідеєю, однаково думали й одностайно чинили. Треба, щоб усі Ви були щільно споені поміж собою, а ціла організація була б духом, серцем і всім своїм єством зі мною. Важливо, щоб організація, витворивши в собі суворий, високо-моральний кодекс, точно й невідхильно додержувалась його в усіх своїх постановах і чинах.

Важливо, щоб серед Вас панував дух активності та щоб ніколи — які б сумні не були умови нашого життя — не покинула б Вас віра в Правду нашого Діла.

Бо ми свого досягнемо!

Я так вірю, і вірте мені, що так буде!

Я бачу в Вас, мої панове, людей, що з ними я зв'язаний аж до загину, а тому я радий, що можу провести кілька приємних годин з Вами, тому я сьогодні щасливий і тому ще раз Вам за це щиро дякую.

Підношу чару за розквіт берлінської Місцевої Організації, за те, щоб увесь Союз Гетьманців - Державників перетворився в могутню організацію, яка в відповідний час, коли ми зможемо від слів перейти до діла, допоможе нам здійснити нашу Святу Ідею!

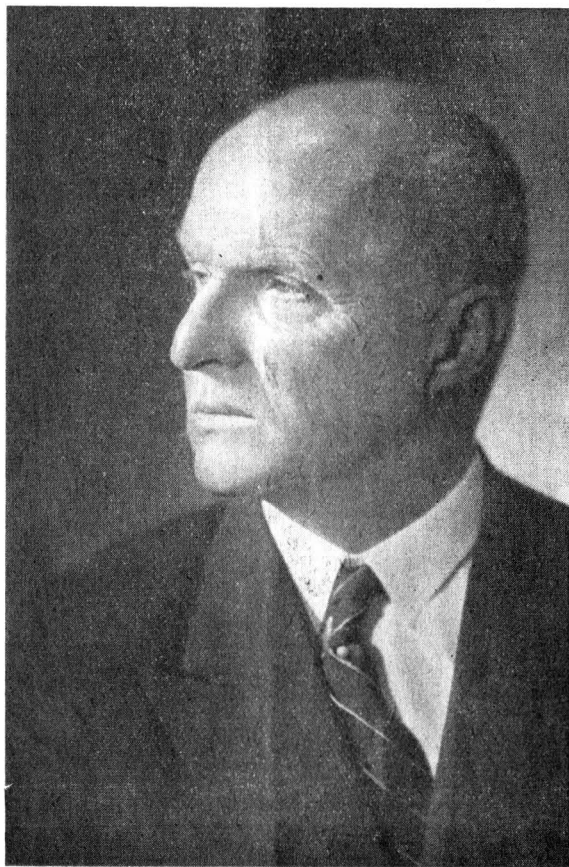
Слава Україні!

Р. Б. 1940.

О. Губчак.

В День Його Янгола

Напевно Достойний Іменинник бажав би собі День свого Янгола обходити тихо, спокійно, в крузі своїх найближчих. Та це вже таке „privilegium odiosum“ усіх вождів, що їх приватне життя годі відділити від публічного, бо ши-

ЯВПГетьман Павло Скоропадський

рокі кола громадянства цікавляться кожним їхнім кроком. Тому й День Янгола Ясновельможного Пана Гетьмана є не лише Його особистим переживанням, але й усіх нас. В цей день ми духом збираємось коло свого Вождя, проходимо думками пройдений шлях, назначаємо стежки в майбутнє.

Бо пригадаймо тих людей і ідеї, що намагалися кермувати душею українського народу. Грушевський згинув у большевицькому засланні. Його ідея, ідея українського соціалізму — розвіялася мов дим. Загинув і Скрипник із своїми одностудцями, що вірили в чесність комунізму и намагалися погодити його

в українською державно-національною ідеєю. Петлюра впав від большевицько-жидівської кулі на хіднику міста, що було на суходолі головним репрезентантом тих ідей, які були провідними для Петлюри. Ці ідеї вмірають на наших очах разом із упадком Парижу. А його послідовники зпід знаку УНР і УНДО, що протягом двадцятих літ продовжували снувати його мрії про новий похід на Київ під польською зверхністю, діждались оце, власне через 20 літ по поході Пільсудського на Київ, остаточної ліквідації цих мрій. Нарешті націоналістичний табір: Коновалець згинув, а його однодумці й наслідники можуть — як досі — похвалитися лише невдачами...

Остався один Гетьман й осталася Гетьманська Ідея!

Чи це не перст Божий? Хотілося б словами св. Письма сказати: „Хто має вуха, хай слухає!“ — Хай слухає, що говорить, що вказує перст Божий.

Поволі українське громадянство це починає розуміти. Багато в тих, що в 1918 р. йшли зі зброєю проти Гетьмана, нині вже в наших рядах. Гетьманська Ідея знаходить усе ширший відгомін серед молоді й робітництва, серед усіх верств народу. Тому ми віримо, що доживемо хвили, коли іменини нашого Володаря будемо обходити в золотоверхій столиці в супроводі давонів стародавніх храмів і маршевих сурм гетьманських частин.

Р. Б. 1940.

В день св. Петра й Павла.

Ген. М. Омелянович-Павленко.

Битва народів у Фландрії й Артуа

(в датах з 10. V. — 5. VI. 1940).

ВСТУПНІ УВАГИ.

(З розвоєм техніки збільшується роля фаз, що попереджають рішальні операції).

Попередню свою статтю, під заголовком «Тритижнева кампанія Німецько-польська в р. 1939», я закінчив так:

«Об'єднавшись біля ідеї, німецький нарід на чолі зі своїм вождем з досвідченими співробітниками всіх трьох творчих національних секторів: політичного, господарського й воєнного, йде від однієї перемоги до другої... Безмежна любов до батьківщини, яка в Німеччині доведена до культу, зробила те, що, зревідувавши своє й чуже, німці виходять на нову боротьбу народів ще більше підготовані, ніж це було в році 1914.

Події йдуть таким темпом, що перспективи не заставлять на себе довго чекати».

Отже ще в листопаді я висловив своє пересвідчення про добрі воєнні перспективи для війська Третьої Німеччини, а то в найближчому часі; зазначив те ж, що це станеться як результат гармонійної співпраці трьох секторів: політичного, господарчого й воєнного; сдин із них творитиме ресурси, зглядно — й воєнний потенціал нації, другий витворює стратегічну обстановку, третій розв'язує спірні міжнаціональні питання зброєю.

Як буде це видно з далшого, саме ця гармонійна співпраця була тим фактором, що й привів до перемги німецької збройної сили над західними союзниками. Проте треба особливо підкреслити, що це можливо до здій-

снення лише тоді, коли патріотів спуюють одні й ті самі національно-соціальні ідеали; вони, властиво, є *моральним мотором*.

Чому така назва?

Статтю свою я назвав «Битва народів у Фландрії й Артуа», а це тому, що фактично в ній взяли безпосередню участь три великі європейські народи; (два з них із колоніями) й ще декілька менших держав, як Бельгія й Голляндія.

На переломі ідей щодо ведення війни.

Наслідком німецько-польської війни розпочалася нова політична організація балтійсько-чорноморського європейського пляндарму без ніякої уваги на те, що скажуть на це західні союзники, себто, Англія і Франція. Ця перебудова кінець-кінців викликала Фінсько-совітську війну, яку Совітській Начальній Команді не пощастило перевести на зразок німецько-польської, себто, методами «блискавичних війн».

Проте такий стан річей відбивався шкідливо на господарському запаллі Німеччини; дипломатія «Осі» бере це на увагу; з другого боку в таборі союзників спостерігаємо повільне банкрутування самої ідеї «бльокади» при сучасному стані техніки, коли боевий літак щодня нищить грубі тонажі, й то не лише торговельної, але тако ж і боевої фльоти. Це останнє сильно відбивається на престижі західних держав. В провідних колах Англії і Франції починається кампанія за перевірку методів війни. Цей перегляд кінчається тим, що голоси за активізацію війни перемагають. Далад'є уступає своє місце Рейно, а в кабінеті Чемберлена приходить до керми, державою відомий непримиримий ворог Німеччини, Черчіль, який систематично пропагує знищення Третьої Німеччини.

Фінсько-совітський конфлікт і маршал Маннергайм.

А тимчасом воєнні події йшли своєю чергою. Заходами дипломатії «Осі» — війна фінів із совітами нагло закінчується. Хоч студія цієї війни не входить у рамки статті, проте присвятимо кілька слів головній особі по боці фінів, себто маршалові Маннергаймові, бо, зрештою, чи хотять того чи ні західні демократії, але як доходить до «тугого», то розв'язують конфлікти лише індивідуальності. Й щасливі були ті країни, в яких ділянка *вихови характерів* поставлена була правильно.

Маршал Маннергайм це безперечно особистість надзвичайно характерна, а головне — зі стратегічним хистом та багата на боевий досвід.

Авторові цих рядків судилося ближче пізнати ген. Маннергайма в часі, коли він був ще на чолі російських гвардійських уланів: коротко по нещасливій для Росії війні з японцями 1904—6, коли кращі сили російської армії працювали з повним напруженням над модернізацією застарілої військової машини імперії.

Кращі представники кінноти також ревідували свої погляди. Вони особливо задумувалися над питанням, чи кіннота має бути вже здана до архіву, чи має ще жити, а коли так, то які тоді корективи треба зробити.

Ген. Маннергайм був саме в рядах новаторів і готував свій блискучий кінний полк і до пішого бою. Отже саме в цій ділянці перевихови полку автор мав щасливу нагоду ближче пізнати ген. Маннергайма.

Світова війна застає генерала на чолі кінної дивізії в боях у Східній Пруссії. За час війни його ім'я лунає щораз більше. По революції 1917 року ген. Маннергайм ухиляється на свою батьківщину, де бере активну участь у визвольній національній війні.

В opinii патріотів цього загартованого в боротьбі народу твердо координується думка, що саме ген. Маннергаймові завдячує Фінляндія свою політичну волю.

Фіни — нація кількісно мала — не склала по перемозі руки, а працювала над справою оборони країни, яку знова доручено ген. Маннергаймові, що його за заслуги підвищено на першого маршала молоді держави.

Хоч кавалерист із фаху й пересякнутий любов'ю до цього роду зброї, але в справі організації оборони держави маршал Маннергайм бере на увагу порівнюючи малі живі сили й взагалі інші ресурси свого народу та скріплює оборону тим способом, що на деяких відтинках *вищує природні переешоди* — на сході й півночі, а на інших — на півдні й південнім сході — будує штучні укріплення, яких названо його ж іменем, з *міцною вогневою силою*.

Війна доказала, що помилки не зроблено й що за цими двома родами пешкод мала, але здібна до маневру-комунікації *Фінська армія* — дуже добре боронилася й осягла того, що завчасу між обидвома воюючими сторонами встановлено мир.

Чергова сторінка історії — «війна в землі тисячі озер» — була написана, а в ній читаємо й ім'я маршала Маннергайма, славного оборонця фінів. Але велику *заслугу* буде признано й за *політичним проводом*, який правого мужа, у свій час, довго ще до конфлікту, поставив на своє місце, а подруге — дбав про те, щоб фінська армія в небезпечний час мала своє *глибоке за-піння* — Скандинавія, Америка.

Стратег. передишка.

Нагле закінчення Фінсько-совітської війни, як зазначено вище, нищить взагалі плян перемоги над державами «Осі» методами господарської блокади. На те місце прийшов *плян широкого обхвату*, при чім діючими силами на крилах мали стати: на півночі — армії Скандинавії, а на півдні — армії балканського пляцдарму. Зокрема в Середоземному морі та сусідніх із ним землях — у Туреччині, Сирії, Палестині, Єгипті, Мароку, на Балканах... усюди кинено алярмуючі гасла, а для скріплення нових плянів доручено ген. Вейганові організацію спеціальної кольорової армії, з місцем осідку в Сирії.

Проте ударна вага цієї армії залежала виключно від здібностей її до маневрування, чому стояла на перешкоді *знаменита геополітична позиція Італії в Середоземному морі* та її численна й добре вишколена повітряна фльота.

Італія Мусоліні не була вже те версальське: — «Кантіте негліжабль», яка мовчки мусіла проковтнути піднесені їй позолочені, але гіркі пілюльки.

Треба признати, що *дипломатія західних союзників маневрувала влучно*. Хто стежив за пресою й радієм, мусів був набрати переконання, що саме Балкани будуть першим тереном, де західні союзники почнуть *бій нагостра*. Так але не сталося!

Познаки далекесяглих плянів Англії і в Скагерраку проявилися вперше ще за часу Фінсько-совітської війни. А саме, гамбурзький часопис «Гамбург-

гео Фремденблятт» з 18. XII. м. р. подає інформацію з певних джерел, що в дипломатичних колах тоді ширилася думка про т. зв. «ПІВНІЧНІ ДАР-ДАНЕЛИ», в відношенні до яких Англія має зайняти ту ж саму позицію, що й до південних Дарданелів.

Отже не дивно, що по закінченні Фінсько-совітської війни світову опінію буде цікавити весь час ділема — *південь чи північ?*

За павзою важливий чин — буде він для західних спільників фатальним?

З початку квітня того самого року зрештою приходить до першого справжнього міряння сил між сторонами, але тереном двобою не стали Балкани, а землі довкола Скагерраку.

Оперативну ініціативу й цей раз перебирає на себе Вожд німецького народу. Цей раз наказом — гасло *перебрання території королівства Данії й Норвегії під охорону німецького війська.*

Ця ініціатива була більше, ніж на місці, бо до всіх найважливіших під воєнним оглядом пунктів Данії й Норвегії квапляться 9. квітня великі сили союзницької флотії, щоб забезпечити пізніше методичне виладоування більшої кількості дивізій та боевого матеріалу. Акцію мала, в Норвегії зокрема, підперти ціла норвежська армія в силі 2 дивізій під проводом короля Гаакона.

Німці були свідомі того, які страшні наслідки для оборони їх країни й безпеки населення настали б, коли би задуми союзників здійснилися. Згідно пізнішше опублікованого протоколу засідання Вищої Воєнної Ради в Парижі 28. IV. про воєнні операції в Норвегії було ще вирішено 28. III. бо цими операціями німецьке військо поставило солідні підвалини для перепричому англійцям мали вислати 100 тисяч (вислано 40) а французи 40.

День 9. IV. 1940 р. став історичним днем у боротьбі народів Європи, бігу дальших операцій, що противники не могли не відчувати.

Королівство Данію обсадила німецька військова група за кілька годин і поставила данський уряд перед докнаним фактом. В Норвегії обсадили норвежські береги, всі важніші військові об'єкти — порти, столицю Осло німецькі війська скорше, ніж союзницькі воєнні кораблі могли досягнути найважливіші комунікаційні вузли півдня, а навіть таке далеке (2000 км.) місто, як Нарвік — важний норвежський порт для вивозу шведської руди.

Тут зазначимо, що німецьке командування вперше уживає в більших розмірах десантів: *летунських, дивізій і парашутистів* — спадунів.

Опис перебігу військової кампанії лише ускладнював би тему. Спинимось тільки над остаточними вислідками, бо вони змінюють ґрунтовно стратегічно-політично-економічну картину й то в некористь союзників. (Звіти В. Н. К. з I—8. V.).

Результати й висновки. Щодо операцій у Норвегії, зглядно на півдні, то треба передовсім підкреслити, що *акція розпочалася — 9. IV. — за досить не вигідних обставин* для німецької збройної сили. Лише завдяки німецькій ініціативі створено передумови, які уможливили німецьким, хоч і слабшим, силам продовжувати боротьбу і вкінці досягнути рішальні результати — Домбас 22—26. IV. (2. V. Звіт В. Н. К.),

Лише в двох місцях — *Андалнес і Намсос* — та далеко на півночі в районі Нарвіку мають союзники частинні успіхи, хоч і надто коштовні —

втрата боевого тонуажу, престижу й морального воєнного потенціалу. (14. IV. Звіт В. Н. К.).

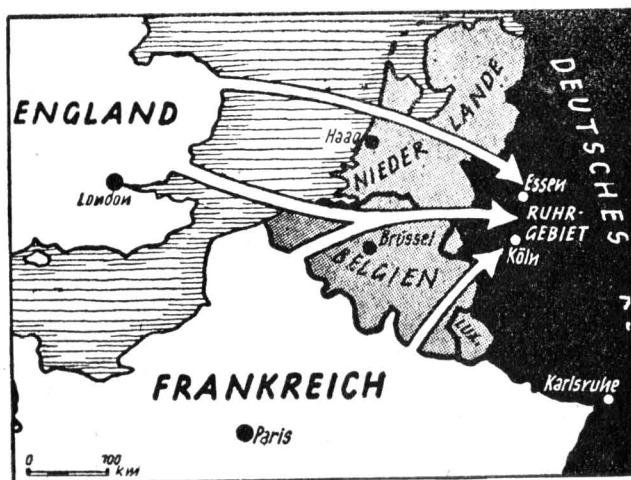
Зі страт моральних треба особливо зазначити наявну поразку англійської фльоти — як у Скагерраку так і в Північному морі — в боротьбі з німецьким воєнним летунством. Покvapний відхід англійської фльоти на води Середоземного моря це, властиво, плащик такого неславного кінця для англійців.

Опанувавши 4. V. все побережжя (Нарвік т. ч. виключається) Норвегії та комунікаційну сітку цієї країни, займає німецька військова сила супроти британського острова далеко вигідніші, ніж раніше, позиції: від сьогодні не буде вже ані одного місця, де б не міг появитися за 2—5 годин німецький боевий літак у супроводі й формацій з меншим акційним проміром.

Німецькі відділи, що боролися в Нарвіку серед невимовно тяжких обставин з переважаючими силами західних союзників і 6. норвезької дивізії, дістануть вкоротці рішальну допомогу — німецькі відділи з Трондгайму досягнули вже на 1. червня Бодє, себто, були вже 100 км. від Нарвіку.

Німецькі позиції в Скагерраку настільки підсилилися, що навіть і підводні човни союзників його залишають. Комунікація між німецькою державою та вісьми державами Скандинавії розвивається щораз краще. Ні-

Схема*).

мецька фльота має в цій війні, правда, страти, але загальні здобутки такі великі, що німецька фльота може уважати ті втрати за оправдані. (15. IV., 14. IV., 3. V. Звіти В. Н. К.),

*) Добрі схеми подані у слідуючих часописах і журналах:

1. Вермахт.
2. В ч. ч. від 12. V. й 2. VI. час. «Альгемайне Цайтунг».
3. В часопису «Фелькішер Беобахтер» за час операції (10. V.—5. VI.).
4. В ч. «Франкфуртер Цайтунг», 6. VI. 40. (Ентвіклунг дер grosen Шляхт).
5. «Г. Паль, Шерль Більдердінст» (час. «Нед. Ліст», 12. VI. 40. Прага).
6. «Ілюстраціоне Італіяна», в ч. ч. 21—27., 40.

Але найбільший результат треба бачити в тім, що як сума всіх попередніх здобутків і місячних змагань за Норвегію, створюється на західнім фронті — від Швейцарії аж до Нарвіку — стратегічна ділянка, яку цілком можна назвати *стратегічною брамою*, а творять її території т. ч. двох нейтральних держав — Голландії й Бельгії.

Через цю «браму» йшов шлях до Рурської області, себто, до найбільшої промислової області німецької держави, але рівночасно та «брама» провадила й до слабшої частини французького «китайського муру», себто, його частини від міста Монмеді повздовж французько-бельгійської границі аж до каналу Ля-Манш, частини, що має назву лінії «Ділад'є».

Саме ця небезпека напружує воєнну атмосферу настільки, що кожної хвилини можна сподіватись активізації війни, а саме, на західньому фронті й ніколи на Балканах. Дипломатичні й воєнні чинники Німеччини будуть мати про цю справу досить багатий матеріал — меморандум з 10. V. 1940. Напруження не могло вже бути локалізованим — світ опинився напередодні великих подій.

Ми присвятили досить багато уваги всьому тому, що сталося від закінчення Німецько-польської війни — листопад 1939 — аж до рішальних подій у Данії й Норвегії — травень 1940 включно, щоб нам стала ясною роля фази *приготовання* до всього того, що буде слідувати.

Ми хотіли підкреслити, що з розвитком техніки роля *приправних фаз* ще збільшилася. Страта часу завжди мстилася, себто, й тоді, коли апарат війни не був ще такий скомплікований; що ж можемо сказати тепер — хіба лише те, що тепер поповнена хіба — потягне за собою невідкличну катастрофу.

БЛИСКАВИЧНІ ОПЕРАЦІЇ НІМЕЦЬКИХ АРМІЙ У ГОЛАНДІЇ, БЕЛЬГІЇ ТА ПІВНІЧНІЙ ФРАНЦІЇ (ФЛАНДРІЯ — АРТУА).

Битва народів започаткована 10. V. 1940.

Не минув і тиждень від часу, коли виявилися результати боїв на півдні й у середині Норвегії, як зачалася на великій площі, майже 90 тисяч квадрат. кілометрів, *нова бійка народів*.

Ранком 10. V., на світанку, вирушили в похід на північні границі Голландії, повздовж цілої бельгійської границі й Люксембургу, на фронті майже 400 км, німецькі поземні війська в супроводі хмар летунських ескадріль, які мали *забезпечувати цим військам повітряні простори* та успішність операцій взагалі. Водночас морські сили німців, знову таки в супроводі летунських ескадріль, боєвих і десантних, іншими шляхами квапились на вороже загілля союзників — Роттердам, Амстердам і т. д. — щоб сепарувати нове боїще від союзників.

Широкий світ дізнається про цей новий етап боротьби з радієвої промови в 10 год. рано з уст міністра закордонних справ Німеччини *фон-Ріббентропа*.

Всім стане зрозумілим про що тут ішло. Було ясно, що події назріли до ступня рішальної боротьби й що раз стріла вже випущена, вона мусить досягнути свою ціль, або світ загине в безодні анархії, деморалізації й вакханалії темних сил...

Треба усвідомити, що ширша публіка собі уявляла ясно вагу моменту й певно не знайшлася б ані одна свідома людина, яка би не займала

до цих подій відповідне стовище. Можна певно сказати, що весь світ став по тім чи іншій боці грандіозного світового бар'єру, що йшов суходолами й морями зі старого до нового світу...

Радіо, цей новий середник інформаційної служби людства, буде тим віщуном, який одним приносить радість, надію, а другим огірчення й сум, третім знов принесе матеріал для їх темної й спекулятивної чинності... Мечеві знова припаде роля розрубати всі чергові гордійські вузли, які втворилися в процесі довготривалої боротьби старих і нових світоглядів. *Ішло зрештою ще і про те, що тут на історичних землях, де не раз вже схерещували свої шаблі два народи, такі багаті на військові традиції й талани, сталася поновно зустріч, але при діаметрально протилежних військових доктринах: одна сторона пишалася з технічно досконалою лінією Мажіно, а друга прийшла на бій з модерними наступними засобами.*

Один досвід зі світової війни, але дві прогнози, а звідси й решта: техніка, організація, вихова...

Отже й військовий світ в особах своїх кращих сил — так само був у двох таборах; за ким була правда, скаже своє слово військова дійсність.

Заслугує особливої уваги зручність політично-стратегічних ходів «Осі». В той час, як німецьке військо всією вагою свого кольосального військового організму кинеться до ним же втвореної стратегічної брами, щоб усунути перешкоди й відкрити собі дорогу на стратегічне переохрестя — Фландрію, звідки буде вигідніше наближатися до столиць — Париж, Лондон — і артерій противників, у той важливий час великий відсоток збройних сил союзників — обсяг військ лінії Мажіно, Альпи, Піреней й т. д. — змушений буде стояти нечинно. Протягом цілої боротьби між цими народами-титанами, які мають солідні традиції, ми можемо спостерігати, наскільки зручніше маневрує німецька думка, наскільки вона полегшує своїм військам вирішення військових завдань. *«Битися там, коли й як мені хочеться, а не в рогах», — це засада, досягнення якої було й буде завжди тим, що віщує добрий кінець справи.*

Кампанія німців супроти групи західних народів у Фландрії — рр. 1939—40 — під цим кутом погляду буде зарахована до клясичних.

На фоні додання цієї основи, в низці приголомшуючих психіку воєнних операцій, наука й військова література підкреслить також ще майстерність, з якою вічно живі тактичні принципи весь німецький командний склад армії вживатиме при сучасній зброї та військовій техніці взагалі.

(Далі буде).

А. М. Андрієвський.

Доктор Осип Назарук

«Знаю твої діла, що ти ні зимний,
ні гарячий, о, коли б ти був
зимний або гарячий!

Тимто, яким літєплим єси ні зимний,
ні гарячий, викину тебе з уст моїх».

(Відкриття св. Івана Богослова, III, 15—16).

Не маю наміру я писати похвального некрологу Осипові Назарукові. Він того нині не потребує. А живим як похвальні некрологи, так і ювілейні славослов'я вже набридли.

Вік прожити, не дощеву негоду пересидіти. На віку, як на довгій нирі, всього буває — добре і зле. Добре маємо пам'ятати та науку з нього брати; зле — прощати.

Постать Назарука для молодого покоління, особливо тепер, надзвичайно повчальна. Він не панського роду, не панських традицій. Він витвір нашого села: син кушніра з Бучача. Так мені оповідали його земляки. Тяга до освіти — звичайне явище в нашому селі. При першій можливості наші селяни й міщани старались своїм дітям дати освіту. Назарукові батько дав вищу освіту.

Вперше в житті побачив я Назарука в листопаді 1918 р. в Білоцерківських бараках, коли вже було оголошене повстання проти Гетьманської влади. Я був кооптований до Директорії В. К. Винниченком, як представник партії соціалістів-самостійників, себто націоналістів, бо треба було дати їм голос у Директорії. Коли я прибув до Білої Церкви (місця осідку на той час Директорії) Універсал до Українського народу, що оповіщав повстання проти Гетьманської влади, з підписом С. В. Петлюри, яко Головного отамана, вже видруковано й випущено. Авторами універсалу були Петлюра й Назарук, обидва журналісти й майстри вітійства. Ядром повстання мали бути Січові стрільці. Провід їх складався з таких осіб: Євген Коновалець, комендант, курінні стамани й старшини: Федь Черник, Роман Сушко, Андрій Мельник, Даньків, Чмола, Чайківський та інші, а ідеологом, правним радником, політичним референтом — Осип Назарук. Його всі поважали і звали не інакше, як «наш доктор». Він був душою проводу. Невсипуючою енергією, знанням нашої історії, публіцистичним таланом ніхто з січовиків зрівнятися з ним не міг. Було таке враження: Назарук — батько, а січовики-діти.

Що приніс із Галичини в Велику Україну у своїй душі Назарук? Він був радикал. У Галичині тоді було дві радикальних партії: одна під проводом Левка Бачинського, друга — Кирила Трильовського. Обидві між собою ворогували. Назарук належав до першої. Від своїх предків він одідичив ненависть до поляків і свято був переконаний, що ми, наддніпрянці, маємо таку саму ненависть до москалів. Його легко було переконати, що Гетьманська влада — це замасковані москалі. Авторитетом для нього тоді був В. Винниченко. Він поважав його письменницький талан і високо ставив його «надзвичайну індивідуальність», про що мені не раз говорив. У наших наддніпрянських обставинах абсолютно не розумівся. Український більшовизм він уважав за скрайній націоналізм. На зібранні більшовистуючих есерів й есдеків Назарук одверто з захопленням заявив: «та коли б у нас у Галичині був такий «більшовизм», то там би ні одного ляха не зосталося».

Російських більшовиків він уважав за націоналістів і вірив, як і Винниченко, що між ними та українцями можливе порозуміння; Росія — для російських більшовиків, Україна — для українських. У своїх порадах був гарячий і рішучий. Одного разу Винниченко, яко голова Директорії, дає інструкції невопризначеному комісарові на Полтавщину; був присутній я й Назарук; зайшло питання: як поводитись із контрреволюціонерами? Назарук блиснув очима, кулаком по столі й різонув: «на місті!», себто — вбивати. Коли комісар вийшов, Винниченко й каже Назарукові: «Невже Ви, пане докторе, такий більшовик?» У розумінні тодішнього Назарука кожний, хто не пристав до Директорії, «повинен смерти».

Назарук знав німецьку мову, вмів поводитись із німцями. Тому при всіх переговорах із німцями він обов'язково був присутній, яко перекладчик; але в дійсності переговори вів він сам, а ми лише слухали. Галицький есдек Дідушок обдурив наш Національний Союз, не знаю, чи свідомо, заявивши, що німецький штаб ніби то нічого не має проти повстання; а в дійсності німці з самого початку поставились проти повстання. Назарук два рази з Хвастова їздив до Німецької Команди, агітував між німецькими вояками, переконував німецькі делегації, завжди виставляючи аргумент, що Гетьманська влада має лише Київ, а Директорія, власне — Петлюра, цілу Україну. Праці Назарук мав без кінця вдень і вночі. Не знаю, коли він спав. Сіра шинеля, черевики з обмотками, салдатський кашкет — це його убрання. Коли б не пенсне на носі, то й доктором назвати неможна. Так дехто й казав: большевик, а не доктор!

Назарук переводив слідство над заарештованими гетьманцями. Начальник січової розвідки, Кульчицький, десь коло Козятина в вагоні заарештував міністра Вороновича й полковника Мішківського. Привезли їх до Хвастова і здали Назарукові. На допиті Мішківський на питання: Чому служив гетьманові? — відпів: Тому, що присягав йому! Ця відповідь заїмпувала Назарукові. «Оце чоловік!» — сказав він і постарався, щоб Мішківського відправили на Галицький фронт. Воронович сказав: «У міністерську листу вписали мене без моєї згоди, я тоді не був у Києві, а матеріальні мої інтереси в Україні». Яка дальша доля Вороновича, я напевно не знаю. Але чув, що його січовики розстріляли в такому самому порядку, як і генерала Келера.

Назарука призначили міністром преси і пропаганди. Начальником пресового бюро був с-р. Григорій. Вже почалися наші невдачі. Ес-ери починають винити в тому самостійників, особливо Запорізький корпус і полковника Болбочана. Назарук, Коновалець і вся січова старшина підпадають під вплив ес-рів. Останні бачили спасіння в большевицьких «радах». Січовики допомагають заарештувати Болбочана. Від французів із Одеси жадної допомоги нема, хоч на переговори сам Назарук їздив. Настає повний параліч Січової команди й наше державне банкрутство. Січовики залишають Київ. Коновалець кидає фронт і на власну руку веде переговори з большевиками, сподіваючись цим захоронити Україну. Назарук зникає з обр'ю. Настає «український сказ і деморалізація». Присуджують до розстрілу Болбочана. Націоналісти: Оскілко, Ол. Макаренко втікають од чеботарівської контр-розвідки. Мене неофіційно взяв під охорону Галицький уряд, бо кабінет Мартоса-Мазепи позбавив мене прерогативи директорства. В червні 1919 р. я випадково в Бучачі здибав Назарука. «Що за Збручем роблять?» — питаю. «Жеруться» — відповідає й ні слова більше. Через рік бачу Назарука в Відні. Він у наддніпрянській демократії розчарувався остаточно, але вірить у спасіння Галичини за допомогою большевиків. Одкрито дружить із большевиками й большевицького агента Дятлова втягає, яко приятеля, в українські кола. Швидко стає у президента Петрушевича першим чоловіком. Бере в руки офіційний орган «Український Прапор» і наповнює його своїм змістом. У Відні він жениться. Однак сумнів і невдачі не дають йому спокою. Через мене починається в нього літературне знайомство з В. К. Липинським. До мене Назарук мав респект, особливо після того, як моє пророкування, що большевики Варшави не візьмуть, справдилось. Я тоді часто бував у Ли-

пинського в Райхенау; він писав тоді свої славетні «Листи», ми дискутували з ним на українські теми. Зміст дискусії я принагідно передавав Назарукові без жадного упередження. І ось почав я зазначати, що зміст дискусій він використовує для «Українського Пропору». Раз було так: я питаю В. К. Липинського, чи може справді Польща нам допомогти; а В. К. відповідає: це все одно, як би ви питали, чи може курка допомогти воліві, що впав у яму; він ув'язав, а курка бігає кудкудакає й намагається вола рятувати. А граф Холоневський, що тоді був гостем у В. К., ще й докинув: «Польща нагадує нашого ховражка (суслика), що вліті краде бараболю й ховає в мішечки під вухами та так вандрує до нори, але, як побачить собак, то дає ходу й викидає бараболю; оттак і Польща, набрала тих меншин, а прийде небезпека, то буде їх викидати». Зміст оттакі балачки Назарук умістив у «Пропорі».

Президент Петрушевич вирядив Назарука, як здібного агітатора й публіциста, до Америки з ціллю пропаганди нової позички між американськими українцями для Галицького уряду. Назарук взяв це доручення, але не встиг переїхати океан, як зрікся доручення, відцурався демократичного світогляду і присвятив себе цілком гетьманській ідеології. Я осуджував таку поведінку, бо Петрушевич вірив йому і ставився до нього так, як батько до сина, але чужа душа, як кажуть москалі, «потьомки».

За рекомендацією В. К. Л. я був послав свої спомини до Назарука в Америку. Малось на меті їх надрукувати, але дуже добре, що так не сталося. Назарук мені відповів так: «прочитав за одним духом, я вже од тої рази (розумій демократичної) вилікувався».

До самої смерті Назарук уже ідеології не міняв. Він почав із радикалізму, був націоналістом, розчарувався в націоналізмі й демократизмі, як спасальних ідеологіях для України, й по довгих блуканнях спинився на гетьманській ідеології й їй остався вірний до смерті.

Назарук пізнав вартість чи погубність ідеології не з книжки, а з реального життя. В життєвому пеклі він був не пасивним глядачем, а активною особою. Він переродився. «Літеплі», себто — ні зимні, ні гарячі здебільшого до переродження не здбні. Він був «гарячий».

Приклад Назарука має змусити кожного демократа й націоналіста перевірити свою ідеологію.

Всеволод Петрів,
Генерального Штабу Генерал-Хорунжий*).

Розвій німецької воєнної штуки

«Й чужому навчайтесь,
Свого не цурайтесь».

Кожний нарід, що не хоче загинути в вирі віків, мусить стежити за воєнними подіями в аспекті історії, витягати з них потрібне для себе, щоб застосувати чужий досвід до своїх властивостей та умов. З цього погляду для нас, нації, яка, щоб не загинути, мусить дбати про розвій свого «я»,

*) Вп. автор просить редакцію у зв'язку з друком його статті вмістити наступного листа:

«Вельмишановний пане Редакторе!

На Ваше ласкаве запрошення маю шану заслати Вам, як своєму бойовому камарадові, цікаву розвідку! Радо буду працювати в інтересах освітлення воєнних питань у

особливо военного, аж надто важливе студіювання кристалізації німецької военної штуки, бо вона, як бачимо це з дальшого викладу, користалася засадами не лише послідовного — на основі свого життя, — вироблення самостійних форм, але й перетворення, удосконалення та застосування до німецьких властивостей і до німецького духа чужого досвіду.

Не будемо надто далеко заглиблюватися в історію: маневрова війна з застосуванням принципу перемоги на найважливішому пункті й напрямку (принцип часткової перемоги) та шукання рішення в знищенні живих сил ворога, що її відновив був в кінці XVIII. сторіччя геній корсиканця Наполеона Бонапарте, вже на 1813 рік була засвоєна німецькими військовиками й — з удосконаленням її методом маневрування відокремленими колонами, але зі спільною метою, — дає перемогу під Ляйпцігом, де в боях 16—18/X. осягнуто повного оточення ворога, з якого лише частині армії Наполеона вдається прорватися: отже — методику повного оточення маневром бачимо вже там.

Довге теоретичне опрацювання фаховими людьми принципів маневрування та застосування до них організації армії дало по 53 роках перемогу під Кенігрецом (1866 рік) і блискучі охопні маневри 1870 року: під Мецом і Седаном — зі захопленням у полон двох армій.

Тут бачимо введення німецьким командуванням нових методів: збільшення темпу маневру, прискорення маршів колон із унезалежненням їх від підвозу харчових засобів, створення залізного резерву їжі в формі ось хоч би й тої горохової та кров'яної ковбаси, з якої так сміялися тоді французи, але яка улегшила блискавичний темп оточення Седану тоді з півдня.

Знова по 44 роках впертої підготовки з вивченням всього досвіду свого й використання досвіду війн інших народів, зокрема ж досвіду застосування гармати в 1905 році та значіння фортифікацій, бачимо широко закроєний охопний маневр на Марні 1914 року з завданням повного оточення всієї французької армії, що не вдався лише наслідком малого забезпечення крила, яке мало робити маневр, і браку витримки в головного командування. В цьому маневрі знову вжито тих технічних засобів, які створено на підставі досвіду останніх чужих війн, що його зрештою не доцінено ворогом і що його паралізував вплив фортифікацій на маневр: ужиття в маневровій війні важкої гармати, яку зроблено рухливою завдяки високо розвиненому промислові німецького народу.

Переможена економічно, зпантеличена ідеологічною пропагандою й позбавлена армії, Німеччина 1918—1934 року не припинила вивчення минулого досвіду, не припинила дослідів того нового, що повставало в щасливіших переможців, не припинила, часом і напівлегальну, підготовку на майбутнє. Не чекали німці Месії, лише працювали для того, що коли б Месія прийшов, то вже мав би не лише благання про спасіння, але й всі основи, щоб задовольнити ті благання. На працю стали, як і в 1811—13 роках, фахові сили, яким дали й дають можливість працювати без огляду на їх ідеологічне настановлення, їх вік, соціальну приналежність; ці фахівці, зоргані-

Вашому органі, не дивлячись на його політичний напрямок, як працював я й досі в інших українських національних часописах, що зробили мені честь, запросивши мене, й які вважають фахову військову працю за необхідне для нашого майбутнього. В. Петрів, ген. штабу ген.-хор. 30. VI. 40.

зовані частинно в Союзі учасників війни, працювали як *німці для німецького народу*. Низка воєнно-наукових та воєнно-популярних книг, фахово, а не для прибутку, писаних, тримала еліту нації та всі її групи, що мислили воєнними категоріями, бодай у теоретичній і психологічній вправленості для ствернення передумов відновлення армії. Те нове, що йшло до влади, радо й завзято використовувало працю своїх фахівців, боронило їх проти ворожих до армії доктринерів. Майже 20 років без війська, але з впертою працею теоретичного досліджування й, де можливо, прихованої практичної підготовки! Також теоретично були спрацьовані нові відрубні рядки військової організації, яку не доцінювали всі ті, що її глибше не знали чи не хотіли знати, де ввесь досвід: «Леве ан мас» французької революції, турн-фєрайнів Фридриха Людвіга Іоана, народної армії Шарнгорнста, ідей озброєного народу, а також ідей, що з'явилися по світовій війні, французьких — «новітньої армії» — і східних — «Полчища»; армії духа й насилля, — все це взяв новий дух німецької армії й перетворив це в нарід у зброї, що його ми бачимо тепер, почавши від робітничих організацій Д-ра Тота через С. А., С. С., і скінчивши на всіх складовинах В. М. з усіма підготовчими ідеологічно організаціями Г. Ю. й помічними, як Ч. Х., Н. С. Ф. й т. д.

Це була організація, продумана фахово й досконало за злих часів, за часу національного нещастя, яка дала можливість зосередити всі сили для рішучого удару, що мав принести відродження.

І цей удар прийшов! Він у нас у свіжій пам'яті, ми ще його бачимо: хіба ж і Кутно, й Сандсмір, і низка катастроф армій Голандії, Бельгії, англійськї й французької це не ідеологічні діти Кенігреца, Меца, Седана, Танненберга, Лодзі й Горлиць? Те саме маневрування з метою дістати некрите вороже крило, бурхливий темп наступу, щоб не давши спам'ятатися оточеним, полонити все, що може ще боронитися; а також і вживання нових неочікуваних способів техніки й маневрування.

Правда, на цей раз це перевищує все досі знане й робить страшне враження, бо це синтеза цілого попереднього розвою, оброблена генієм і революційною енергією. З нових засобів боротьби найбільш важливе — це вжиття броневих сил, *моторизованих відділів*, а головне — *летунства*.

Для нас дуже цікаве розвинення маневрової й організаційної доктрини цих двох засобів боротьби в Німеччині.

Версальський договір не дозволив Німеччині мати броневі сили, а як що вони й з'явилися немов чудом у складі німецької збройної сили, та ще так досконало організовані, то лише тому, що всі теоретичні основи їх утворення були вже вироблені німецькою фахською думкою на підставі чужого досвіду.

Оскільки можемо собі тепер уявити, як на підставі готових організаційних форм, так і літератури, що їх попереджала, хід розвитку німецької фахової думки був такий: панцерні вози можуть бути вжиті чи для супроводу піхоти, зглядно кінноти, чи як самостійний тип зброї.

Але життя панцерних возів лише як супроводу родів сухопутної збройної сили, значило б їх ослаблення, бо це відібрало б їм один із їх елементів — швидкість, та все ж самі по собі вози, зведені в військові відділи, не могли б виконати всіх бойових завдань, головне — вдержати терени; отже, як компроміс, треба їх навязати на піхоту, однаково з ними швидко — моторизовану; але ця остання, поки в русі, не є жадною силою, а панцерні вози ведуть бій

у русі, звідси — панцерні відділи мають бути так само собі вистачальні, як була кіннота перед Світовою війною, а моторизовані відділи — чимсь на зразок колишніх наколесників при тій кінноті. Одначе мотор дає можливість значно зміцнити тих модерних «наколесників», додавши до них не лише якийсь легенький кулемет, але й гармату найтяжчого типу.

Ось із цих теоретичних міркувань повстали організації, що дивують увесь світ своїми виконами.

Панцерні об'єднання впорядковано для широких самостійно-маневрових цілей, до них додано власну, теж частинно панцерову, гармату, як нищильника ворожих танків, так і для боротьби з ворожою гарматою. Панцерні відділи складено як колишню посередньовічну, переднаполеонівську, ба й наполеонівську кінноту, кінноту — царицю полей боїв, із різних типів возів — від розвідника аж до танка-фортеці; панцерні об'єднання підперто моторизованими об'єднаннями, яким додано навіть тяжку моторизовану гармату, й вони рішають тепер завдання колишньої кінноти, але зі швидкістю 20 км. година, з радіусом у сотки кілометрів й з вогневою силою мільйонів вогневих одиниць.

Нова техніка, впорядкована в доцільних формах, дала ті блискавичні наслідки, що їх ми вперше бачили в Польщі, а здруге — на полях Бельгії і Франції.

Крім того, як колись окремі кіннотчики чи цілі кінні відділи, навіть за часів найбільшого розвою значіння кінноти, придавано до звичайної піхоти, так додано їй танки, як помічну силу.

Оскільки всі мотовідділи, панцерні та звичайні, чинні лиш на землі та з землі, то їх включено, як рід зброї, до сухопутньої земної армії.

Ще цікавіше розв'язання проблеми летунства шляхом утворення третього, — досі ще незнаного чинника збройної сили — повітряної армії.

Вже безпосередньо по Світовій війні почалася в военній літературі полеміка про майбутнє значіння повітряної зброї. У Франції були голоси, що ставили, як аксіому, тезу: той, хто володіє повітрям, буде паном ситуації на суходолі. — Про море тоді ще не думали. Досвід боротьби на Далекому сході однак не підтвердив такого рішального значіння повітряної сили, хоч там і була низка бомбардувальних налетів, навіть і спроба десантів, коли японські літаки приземилися в запіллі китайців під Шанхаєм; війна в Іспанії, ці «маневри з боєвими набоями» тих сил, що тепер борються, теж не дали таких рішальних наслідків для летунства, а легкопадові відділи (парашутисти) ССРСР на Київських маневрах випадали так театральнo, що самі їх «об'явители» не знайшли можливим ужити їх у Фінляндії.

Тому довелося німецькому синтетичному розумові йти, використовуючи цей неповний досвід, власним шляхом.

Насамперед німці удосконалили типи летунської зброї на підставі досвіду та вироблення типів літаків до нуркових (стрімголовних) летів, удосконалення візирів і т. д. Далі йшло розроблювання питань організаційних, в основу чого — на нашу думку — лягли такі міркування: технічні властивості боевого літака змушують його до операцій лише в повітрі, звідки одначе він змушений чинити і проти однородного повітряного ворога, і проти інших родів ворожої зброї, що є долу — на землі та на морі. Отже літак можна або виділити в окрему збройну силу, або приділити його до інших родів збройних сил — земної чи морської. Приділенням до земної

збройної сили виникають труднощі й організаційного характеру, в самому кермуванні повітряною силою: літак є здатний до всіх самостійних операцій розвідного й ударного характеру, з яких можливість оперування в глибокому запіллі ворога властива лише йому; ці завдання в ворожому запіллі може дати повітряній силі лише те її командування, яке охоплює весь театр війни. Швидкість літака тепер така велика, що дозволяє не лише мати летунські бази далеко від району чину, але й уможливує зосередження повітряних сил із найбільш віддалених місць фронту для боєвих завдань у певній точці; коли б вязати летунство на будьяке військове об'єднання, то радіус його чинів завжди буде більший, ніж його може досягати командування об'єднання.

Таким робом летунство — що до земної армії — може бути без шкоди для його активності пов'язано лише на головну команду цієї збройної сили.

Щодо співакції з морською збройною силою, то й тут при в'язанні летунства на морське командування виникає чимало труднощів як загального, так і специфічного для німецької території характеру. Бази надморського летунства на кораблях не вигідні, бо такий корабель надто тяжко боронити й від летунських, і від підводних атак; отже возити з собою літаки фльоті тяжко, а до того ж і не так потрібно; бою великих сил фльоти в широкому океані тяжко чекати, зокрема для Німеччини, а закликати летунство з суходолу підчас бою у прилеглих німецької території морях дуже легко. Отже бази надморського летунства будуть однаково на суходолі: до морського бою може бути прикликано й надземне летунство; тому нема теж сенсу в'язати літак на будьяку морську флоту, лише на найвищу команду всіх збройних сил, а вже з цього, відкидаючи всілякі технічні міркування, випливає konieczність створення нової збройної сили — повітряної армії. З цього рішення випливали логічно всі останні організаційні заходи.

Для самостійної повітряної збройної сили треба мати повну обслугу своїх баз, отже: свої ваки обозу, свою гармату проти нападів на бази, головню з повітря, свою технічну обслугу, свої фабрики, все так само, як і для морської збройної сили.

Для боротьби в повітрі конче потрібні різні типи літаків для специфічних завдань, рівно як і специфічні типи для удару на земні та морські сили, таксамо, як ми бачимо різні типи кораблів у флоті. Для підтримки повітряної боротьби з суходолу треба мати специфічну гармату, таксамо, як має на суходолі приморську гармату морська фльота.

Морська фльота має спеціально вивчені відділи для десантів, що їх роблять у зв'язку з сухопутними операціями, та що є вінцем її співдіяння з армією на суходолі, отже й летунська армія підготовляє свої десантні відділи — повітряну піхоту. В німецькій армії неможливі спроби київських маневрів, де поодиноких легкопадових стрільців розкидував вітер, перетворено в стрункі високі груп, повязаних із собою організаційно й підтриманих гарматним вогнем, бомбами з спеціальних нуркових літаків, з яких можна точно поцілити, вогнем кулеметів із легких літаків, здатних до блискавичних низких летів; за цими легкопадовими стрільцями йдуть десантні, спеціального типу, літаки, що можуть, приземлюючися, висадити підмогу, а за тим усім приходить уже поміч у вигляді земних панцерових і моторизованих відділів, що закріплюють та поширюють успіх аж до підходу звичайної піхоти.

Це найвища міра співчинности родів збройної сили й типів зброї, яка можлива лише при досконалій підготовці всіх та кожного — до рядовика включно, підготовці умовій — знання, волевій — вихова, моральній — почуття обов'язку та братерства всіх; на основі *національного принципу*, принципу військового камарадства та обов'язальної шляхетности.

Взагалі питання співчинности родів зброї — це питання штуки й вихови, а зокрема це торкається співчинности між повітряною й іншими збройними силами.

Ця співчинність безмежна, бо в той час, як море доторкується суші лише в лінії побережжя, повітря доторкується моря та суходолу повсюду по безмежній площині. Співчинність поміж повітряною силою та іншими не може бути вирішена лише приписами й формулами, але послідовним вихованням та величезною підготовчою працею. *Точність, дохвильність, знання та ставлення осягнення успіху понад усе — це те єдине, що може забезпечити активну співпрацю повітряної сили з іншими.*

Отже з того, що проходить перед нами під гуркіт боїв, навчаємось:

1. Німеччина пильно досліджує своїми фаховими силами весь досвід воєнної історії, не лише своєї, витягаючи з того для себе потрібне та аплікуючи це на свою дійсність.

2. Фаховий дослід та праця не припиняється і в той час, коли зовнішні обставини творять перешкоду для будування німецької збройної сили.

3. Головні основи відновлення збройної сили опрацьовано та де тільки можливо проведено в життя, всупереч обставинам і не чекаючи чужої допомоги.

4. Відповідний провід широко використовує як досвід минувшини, так і військову традицію в маневруванні та організації.

5. Ніхто не покладає надій на випадок чи на генія, а промовує тому генієві, що вже народився, шляхи докладною підготовкою.

Отже працею та знанням до сили! А як бачимо з останніх виступів, цим гаслом кермується новий Геній Німеччини, що пильно працює над вивченням всього, що дало йому минуле, щоб мати право й уміти кермувати боротьбою свого народу.

Працюємо ж — і вчимося й ми!

В. Щербаківський.

Ювілей М. Лисенка

(Продовження)

Як тільки Бородай згодився, — Лисенкові настала нсва праця. Бородай сказав, що його диригенти не мають часу на виучку хорів та що Лисенко сам має їх розучувати в театрі підчас хорових антрактів. І Лисенко почав ходити майже що-вечора й розучувати хори в театрі. Поза тим до нього ходили ще такі артисти, як Арцимович і Лоський, щоб від автора знати, що й як вони мають співати.

Тим часом до Києва з Петербургу приїхав Горелов, що українизував себе на Горілого, а українці звали його Горілісю. Він похвалявся, що в Петербурзі якось виступав із оркестрою в «шістьсот балабайок». Це був реклямист, який розраховував на рекламу «руссаго» патріотизму, на дешеві ефекти й на сензаційні виступи. Він був здібний, але дуже дешевоефектовний, так би сказати, базарного гатунку композитор. Тепер він приїхав сюди на ювілей Лисенка з оркестровою кантатою на честь Лисенка і з бажанням диригувати оркестрою при її виконванні. Ця річ мала йти в ранковій програмі, куди вже входила кантата Лисенка «Б'ють порсги» і всякі інші хорові й сольові числа. Організаційний комітет одначе з радістю вхопився за Горілу, бо цим хоч трохи облегшував працю Лисенка. Тепер уже Горіла мав розучувати й оркестрову й хорову програму ранішнього концерту. Тим часом розпочався продаж квіток на «Різдвяну Ніч», і я сам ледви встиг захопити дві льожі та два-надцять квіток на гальорку на ту виставу для багатьох знайомих, що просили мене це зробити.

Лисенкові найприємніше було розучувати ролі з тенором Арцимовичем і басом Лоським (Пацюком), бо ці артисти ставилися з повним розумінням до своїх ролів.

На початку грудня, десь коло 10., з'явилися вже й афіші святкувань ювілею, м. і. там стояло, що підчас вечірньої академії візьме участь і селянський хор Демуцького. Яюсь увечері забігла до Лисенка Людмила й каже: «мені доручили дати квітки учасників академії Пухальському й Ходоровському, але мені не хочеться до них іти, бо почнуть запитувати та розпитувати, а відповідати не на все можна».

Лисенко порекомендував доручити цю справу мені. Я згодився.

Річ у тім, що й Ходоровський і Пухальський обидва були професори клявіру, а Пухальський рівночасно й директором Імператорської музичної школи в Києві, обсе, а особливо Пухальський, щиро не любили Лисенка, бо були проти Українства. Другого дня, взявши з собою квітки, я пішов ранком до Музичної школи. Сказав швайцарові дсповісти про мене (я був у студентській формі). Швайцар поніс мою візитівку в директорський кабінет і не зачинив дверей, так що мені чути було, що там гсворять якісь два голоси. Один старший із панською інтонацією казав: «представте себе, как заревут еті смазные сапогі! Ето будет забавно послушать»!

Другий — простіший і спокійно — діловий — відповів:

«Да, действительно забавно»!

Для мене було очевидним, що розмова була про хор Демуцького. В тім вийшов назад швайцар і сказав:

«Сейчас выйдут-с».

Справді за хвилину з кабінету вийшло двоє панів: один високий, старий (Пухальський), другий молодший (Ходоровський), і звернулися до мене з запитом, чого мені треба.

Я сказав, що Київське «общество грамотності» просило мене передати їм квітки на вечір-академію в честь Лисенка. Ходоровський зразу ж відмовився взяти квіток, бо сьогодні ж виїздить до Петербургу, а Пухальський поліз до кишені, витягнув калитку і спитав мене, скільки має заплатити за квіток. Я сказав, що ці квітки безплатні, бо вечірку робить зі своєї ініціативи «Общество грамотності» й саме це «Общество» дає квітки представникам музичних шкіл та наукових устансв безплатно, як учасникам ювілейного свята.

Тоді Пухальський почав розпитувати мене, як це і сподівалася Старицька-Черняхівська, про хор Демуцького і про інших учасників ювілейного концерту. (Кінець слідує).

Максиміліян Плечко.

До української військової термінології*)

Як єдність літературної мови, вимови й правопису, так і єдність наукової термінології конче необхідна для кожного народу, бо допомагає розвитку науки й витворює корисне почуття одности народу. Єдність наукової термінології — це сильний двигун розвитку науки, а тим самим і культури народу. *Найкорисніша для народу наукова термінологія — своя рідномовна, на засадах своєї мови оперта.* Своя, добре створена й усталена національна наукова термінологія сильно збільшує цінність культури народу. *Кожний науковий термін мусить бути створений на рідномовній основі й віддавати найповніш вложену в нього думку, та не мусить викликати ще й іншого розуміння. Недержавний наріз, що прагне стати державним, мусить заздалегідь пильно вироблювати собі й найрізніщу термінологію цілого державного життя: урядову, військову й т. ін.»*

Ось думки, що їх подає проф. др. Іван Огієнко в своїй «Науці про рідномовні обов'язки» (Жовква, 1936, ст. 55—56). Треба признати, що ми досі дуже мало займалися справою створення своєї власної наукової термінології. Поза деякими окремими статтями в різних часописах немає більших праць на цю тему. Доки ще існувала «Рідна Мова», наша термінологія постійно вироблялася, — різні автори подавали свої думки й творили нові терміни. По війні справа зовсім припинилася. Завданням отже цієї статті є розпочати знову студії над виробленням своєї власної української термінології.

В авторитарних державних системах давно вже розпочато рух за очищення своїх мов од чужоземних висловів і назов. Так у Німеччині існує особливий Інститут Чистоти Мови — т. зв. Амт фюр Шпрахпфлеге. Праці цього інституту мають чисто науковий характер і повинні послужити й в нас причинком до розпочаття й постійного плекання аналогічного руху. Взагалі українську мову треба очистити від варваризмів, зокрема — наукову термінологію треба зукраїнізувати.

Особливо мало розроблена в нас військова термінологія. Тут прийнялося багато термінів, переважно чужих. Їх треба в першу чергу усунути, замінюючи власними українськими назвами.

Перегляньмо спочатку окремі роди війська. Тут маємо тільки два чисто українські терміни на означення двох головних родів зброї: «піхота» (інфантерія) й «кіннота» (кавалерія). Коли мова про третій рід зброї, то досі постійно вживається чужий нам термін — артилерія. А прецінь маємо стару українську назву, що її скрізь вживалося в Першій Гетьманщині. Це

*) Справа нашої термінології є справді пекуча справа. Вміщуючи статтю Вп. пана мгр. М. Плечка, редакція цим відкриває виміну думками в цій справі і просить усіх, хто цікавиться цим, узяти участь в тій виміні. Правильно й одностайно називати — це значить правильно й одностайно розуміти! А без цього не можлива єдність чину, що її ми тепер так потребуємо.

Редакція.

— «гармата» або, за тодішньою термінологією, — «Головна Гетьманська Гармата» (М. Аркс, Історія України-Руси. Краків, 1912, ст. 379). Подвійність значення — гармата-артилерія та гармата-пушка, коли з того виникає легкість розуміння, не є жадною перешкодою в усуненні зайвого чужого вислову.

Четвертий рід зброї в сучасному війську це — інженерія або т. зв. технічні війська. Оба терміни чужі й це є моментом вирішальним. За Першої Гетьманщини інженерія, або т. зв. технічні війська ще не виділилися були в окремий рід війська, а були приділені до артилерії. Як окремі роди війська існували тоді тільки піхота, кіннота та гармата або, за тодішньою термінологією, — «Генеральний Обоз». Відокремлення інженерії від артилерії сталося далеко пізніш, а саме наприкінці XVIII. ст. Отже, за військовою термінологією Першої Гетьманщини, термін «обоз» означав узагалі сукупність усіх тодішніх технічних засобів боротьби та їх постачання, а саме: артилерію або «Головну Гетьманську Гармату», збройове (артилерійське) постачання, спорудне (інженерне) постачання й гарди (фортифікацію). Звідси — «обозний» на означення військового інженера — назва, що прийнялася в військовій термінології цілого ряду слав'янських держав. Коли отже маємо вже власний український термін на означення артилерії — «гармата», поминаючи вже давно панівні українські назви «піхота» й «кіннота», то слід врешті українізувати й термін «інженерія», прийнявши на його означення стару українську назву «обоз», — тим паче, що в давнину був він часткою того ширшого військового поняття, що містило в собі й артилерію й інженерію разом та звалося в купі «Генеральним Обозом» (М. Аркас. Історія України-Руси. там же). Не треба проте змішувати його з російським поняттям «обоз», що означає тільки нашу «валку».

До обозу, як окремі групи цього роду війська, належать радіотелеграфні та автомобільні формації. Це по нашому тільки — війська «зв'язку» та «лучби».

Щодо п'ятого роду зброї в сучасному війську — панцерних військ, то їх заміна на термін «броневі сили» (не війська) не викликає жадних застережень (Російсько-український словник. За ред. УАН. Вид. ДВУ. Київ. 1929). Зрештою діє тут аналогія споріднених термінів: «сухопутні сили» (армія), «морські сили» (флот), «повітряні сили» (авіація). Термін «танки», як окремий рід зброї в групі броневих сил, давно вже українізований. Це — «совги» (Рідна Мова ч. 6. з 1936 р. ст. 262). Термін цей здобув уже признание в українському письменстві.

Врешті термін «варта» на означення жандармерії не потребує жадних пояснень. Діє тут традиційний приклад з доби Української Гетьманської Держави 1918 р., коли поліцію названо «Державною Вартою». Жандармерію отже можна цілком справедливо назвати «військовою вартою».

Коли мова про варту, то слід нагадати, що був у Першій Гетьманщині такий термін «вартогарня», що означав гауптвахту. Варта — сторожа, гард — укріплення. Разом — це надзвичайно доцільний, стислий та дійсно військовий термін (О. Переяславський. До нашої термінології. «Табір» ч. 24. з 1935 р. ст. 42).

Термін «гард» тепер, як і в давнину, означає фортецю, твердиню. Термін цей веде свою традицію від назви «Запорізький Гард» — одного з найсильніших та найбільш висунених на південь укріплень Запорізької

Січі. Термін цей так само здобув собі вже належне розуміння й признання в українському письменстві.

Війна 1939—40 рр. створила зовсім новий рід війська — т. зв. «*кордонну оборону*». Це — військові формації, що стоять залогами на лінії прикордонних фортифікацій якоїсь держави. Стисло кажучи, це не тільки окремий рід зброї, скільки особлива група військ, що має своїм призначенням тільки оборону кордонів держави в час війни. Це — сучасна «Гренцінфантері», що в її склад входить не тільки піхота, але й кіннота, гармата, обоз та всі інші допоміжні роди зброї та служб. Призначення «кордонної оборони» чисто оборонне, тим і пояснюється його назва. Тут так само маємо за приклад давно усталені терміни — «*берегова оборона*» (приморська гармата) та «*повітряна оборона*». «Кордонну оборону» проте не треба змішувати з «кордонною охороною», що повстала в Україні в 1918 р. та означала просто митню сторожу.

Коли мова про нові роди війська, вже оправдані досвідом сучасної війни, цебто про твори тривкі, а не тимчасові, то поза повітряними та броневидами силами перше місце займають парашутно-десантні формації або «*літна піхота*» (Російсько-український словник військової термінології. За ред. УАН. Вид. ДВУ. Київ, 1928). Це, як і «*вартогарня*», надзвичайно доцільний та цілком стислий воєнний термін. За цим прикладом маємо зрештою й споріднені терміни: давно відомий — «*морська піхота*» (морські десантні формації) й новий — «*бронева піхота*» на означення змоторизованої піхоти, що організаційно й тактично входить у склад броневида сил.

Врешті гвардія, як окремий рід війська, існує в цілому ряді держав, існувала вона й в Україні доби Першої та Другої Гетьманщини. Творила її там відома й славна Окрема Сердюцька Дивізія. Але «*сердюки*» — це тільки назва окремої формації гвардії. Сукупність же всіх цих формацій, цебто гвардія як така, зветься в Україні «*Надвірною Коротою*». Це старий український воєнний термін, що його традиція оправдана цілими століттями української історії.

Перейдемо тепер до окремих служб війська. Перша й найважливіша — це служба комплектування війська або «*привовна служба*». Термін не менш доцільний, як і стислий. Інтендантська служба — це «*скарбова служба*» — термін так само, як вищенаведений, слухний та оправданий. Дійсно, що звалося в давнину військовим скарбом? Постачання перш за все речове й харчове, а потому аж грошове, цебто стисло фінансове. Постачання збройове (артилерійське), а подекуди й спорудне (інженерне), це — «*збройова служба*». Термін «*будівна служба*» на означення властивого інженерного постачання не потребує жадних пояснень, так само, як «*служба вдорів'я*» на означення санітарної служби та «*судова служба*» на означення юридичної служби.

Врешті слід усунути з української військової термінології цілком нам чужі та зайві терміни «командир», «комендант», коли маємо свій власний історичний та далеко кращий термін «*отаман*» (в деяких випадках просто «начальник», напр. начальник дивізії, начальник бригади, — але отаман корпусу, отаман полку). Деяка «нехоть» до цієї назви абсолютно нічим не оправдана. Адже й Українська Гетьманська Держава 1918 р., цілком зрештою слушно, прийняла цей широнаціональний та природний термін. Доказ на те — «Збірник Наказів Військової Офіції Української Держави» з 1918 р. (нпр. Наказ із 20 липня 1918 р. ч. 60), де термін «отаман» вживається *замість*

чужого нам — «командир». «Рідна Мова» так само висловилося за термін «отаман», що відповідає назві «командир», «комсидант» («Рідна Мова» ч. 7 з 1934 р., ст. 291—294). Отже нехить до цього вислову не може бути засадною підставою до його усунення зі словника української військової термінології. Адже термін цей жив ув Україні 1918 р. не тільки в війську, але й в урядах, напр. «Київський Столичний Отаман». Коли ж ми маємо робити навпаки, — то тоді треба, — логічно думаючи, — скасувати термін «залога», а казати й писати тільки «гарнізон», що очевидно — абсурд.

Олександра Коростовець.

Праця жіночих товариств у Німеччині підчас війни

Ще давня германська жінка йшла поруч із своїм чоловіком у походи проти римлян і зміла володіти списом.

Підчас війни за визволення німецькі жінки віддавали свої скарби на вівтар батьківщини і творили «сусідську поміч» раненим. Швабська бургомістриня Ганна Кюнкельн із Шорндорфа, коли впав у бою її чоловік із своїми товаришами, вхопилася за зброю для захисту рідного міста й задержала французів, що наступали. Підчас війни 1914—1918 рр. німкинї заснували Національну Жіночу Службу (Націоналер Фрауендіст), що дуже успішно працювала, заступаючи покликаних на фронт чоловіків і допомагаючи в організації запілля. Тим більш всеохопливо розвинули жіночі націонал-соціалістичні організації свою роботу в Німеччині за теперішньої війни. Не треба забувати, що майже всі жінки нової Імперії так чи інакше включені в ряди Фрауендіст або Фрауенверк (15 мільйонів). Вже 10-літні дівчатка включені в «Б. Д. М.» (Бунд Дойчер Медель), де одержують завдання загального характеру служби державі. Молодими дівчатами вони попадають у Гітлер Югенд, де коло їх діяльності розширюється; вони глибше втягуються в чинність державного апарату, вибираючи собі сектор, ув якому вони будуть і надалі працювати (це помимо служби, «Беруф-у») віддаючи частину свого часу державі. Нарешті, як дорослі жінки, вони вливаються в Фрауеншафт. Ця організація, поділивши цілу Німеччину на низку секцій, підсекцій і т. д., просякає всюду й є найшвидкішим передатчиком і виконавцем волі держави. Це ніби нерви, що виконують накази мозку. Вона за 7 літ свого існування, взявши під увагу загальну німецьку організованість і звичку до дисципліни, своїми матеріалами про кожного члена, статистичними даними й підрахунками попередніх літ стала тепер великою підпорою й поміччю для уряду. Треба було лише натиснути на педаль, як усі жіночі організації цілої Імперії відразу повним темпом почали працювати на оборону.

«Верпфліхт дес гайстес», себто: воєнний обов'язок духу — так називає передовиця в «Фрауенкультур» цю роль німецької жінки в теперішній війні. Своєю інтенсивною, в десятки разів збільшеною працею в запіллі зняти тягар із рамен чоловіків на фронті! Забезпечити запілля, забезпечити невпинне

і правильне функціонування державного апарату; замінити, де можна, жінками чоловіків, покликаних до війська, й дати останнім заспокоєння та упевненість, що їх родини забезпечені державою, — ось ті нелегкі завдання, що їх поставила собі Жіноча Націонал-соціалістична Спілка. Але одночасно треба зауважити, що принцип заміни чоловіків біля варстату чи в бюрі жінкою — це щось нове для націонал-соціалізму і служить зайвим доказом його еластичності і його здібності прилаштовуватися до вимог життя. Бо ж у перші роки своєї державницької практики націонал-соціалізм виставляв саме інший принцип: всі жінки від варстату й бюра — назад до родини! Жінка — сторож хатнього вогнища. Родина — чарунка держави.

Але вже в наступні роки, коли політика західніх держав дала Німеччині підставу числитися з можливістю війни, Фрауеншафт почала підготовлювати кадри жінок, що мали включитися в державний апарат.

Частина (35000) пішла на прискорені червонохресні курси; інші (100 тисяч) працювали в селян, щоб у випадку війни могли замінити покликаних на фронт батьків і синів; треті проходили курс повітряної оборони; літніші помагали в родинях, де мати, в випадку заступлення покликаного чоловіка, працювала в бюрі чи на фабриці; п'яті — нарешті — працювали у пральнях, їдальнях, швальнях, направляльних (Флекстуль) майстернях. І справді, всі вони розвинули надзвичайно жваву діяльність. Для прикладу — в Шлезвіг-Гольштайні, при поході якоїсь то військової частини, 170 жінок за три години направили 250 сорочок, 90 гімнастичних, 125 пар штанів і зацерували 4.500 пар скапеток. Інша жіноча організація в Судетах, самохіть попрацювавши 700000 роб. годин, пошила 85000 штук білизни для малих дітей, зібрала 1440000 уживаних одягів, черевиків і т. д. для роздачі тим, що потребують, все це вартости понад 4000000 марок, а поза тим ця організація ще влаштувала виставу, що дала 750000 марок прибутку.

На перші дні війни припадає поворот на Батьківщину німців із Волині, Польщі, Галичини, а також і останніх переселенців із Надбалтійських держав. Полишаючи Німецькому Червоному Хрестові його широке поле діяльності, Жіноча Спілка звернула свою увагу на цих переселенців, подаючи їм першу допомогу й гарячу страву на двірцях і взагалі підчас пересування через свій підвідділ «Служба на залізниці». Середньовічні «сусідська послуга» в теперішній націонал-соціалістичній Німеччині розрослася в щось величезне, резвернувшись в окрему організацію Фрауеншафту. Коли, напр., чоловік покликаний, а його дружина на службі або хора, тоді ця організація бере на себе турботу про дітей у «діточих вогнищах» на час служби матері. Коли в матері, що служить, нема часу, щоб стояти в чергах і купувати на картки, вона передає картки, гроші й замовлення у свою місцеву чарунку, а ввечері, вертаючи зі служби, просто забирає куплене. Коли чоловік забитий на фронті, до його вдови приходить жінка, член місцевої чарунки Фрауеншафту й бере на себе виконання всіх неминучих формальностей (одержання документів, тощо) зв'язаних із смертю голови родини, бо часто вдова цього не в стані зрбити.

Націонал-соціалістична жіноча Спілка організувала й пункти «виміни» взуття, що виявились з практичного боку дуже доцільними. З огляду на те, що у зв'язку з війною в Німеччині й на взуття введені картки, а діти ростуть, і коли в родині нема менших дітей, діти можуть опинитися без черевиків, хоч фактично черевики є, але без ужитку. Спілка запропонувала матерям

приходити й вимінювати часто дуже мало ношені, але вже малі, діточі черевики на інші. Що це було практичним заходом, видно з того, що лише в одному Дрездені за 14 днів таким способом вимінено коло 25000 пар черевиків.

При Спілці влаштовані окремі курси і для господинь, бо ж умілий розподіл і всебічне використання продуктів у певну пору року, особливо при картковій системі, це велика підпора для держави й економить багато продуктів. Не полишено без уваги і справи прання білизни, бо за браком мила вміле прання, що не псує білизни, є в інтересах держави, — схоронює матеріал.

Як відомо, на білизну, одяг і т. д. підчас війни в Німеччині введені картки. Жіноча Спілка відкрила спеціальні майстерні, де навчають чистити носильні речі, а в родинях, де багато дітей, Спілка бере на себе шиття із уживаних річей від дорослих убрання для дітей.

Щоб заклик хліборобів на фронт не тягнув за собою задержок у польових працях і в постачанні держави продуктами, Фрауеншафт надсилає весяною й восени Арбайтсамт їм на зміну.

Жінки-лікарі, ляборантки, адвокатки й т. д. теж використані Спілкою для праці й заміни чоловіків, що пішли на фронт. Одне слово — нема ні однієї ділянки внутрішньої господарки країни, яку Спілка полишила б без уваги й не включилася б до неї для підсилення праці на оборону в запаллі.

Фірер Спілки, Шольц-Клінк, сказала в своїй останній промові: «щобільше підвищуються вимоги до нас, німецьких жінок, то більше підвищується інтенсивність джерела, що дає нам сили.

Чоловіки виконують свій обов'язок на фронті.

Ми, жінки, виконуємо його в запаллі».

Борис Гомвин.

З приводу методів поборювання політичних противників

Революція, що почалася солдатським бунтом у Петербурзі напровесні 1917 р., продовжується. Правда, вона щораз більше прибирає конструктивних форм, а тому в ній щораз менше руївничих тенденцій і навпаки — щораз більше позначаються в ній тенденції до стабілізації форм нового життя й нових у ньому відносин.

Отже доба, що її ми переживаємо, це переходова доба: І, як така, вона характеризується зрушенням усіх моральних настановлень, що мали б обов'язковість не лише для окремого гурта однодумців і спільників, повною втратою критеріїв, що вільно, а що не вільно робити людині взагалі, а як членові повної спільноти зокрема.

І нема нічого дивного, коли в таких часах, здавалось би, запеклі вороги знаходять у скарбниці людських думок ті самі моральні приписи і кладуть їх в основу своєї чинності. Наприклад, підчас одного з московських процесів виявилось, що в Госіздаті мали видати «Вождя» Макіявеллі, при чому передмову до перекладу тієї книжки написав ніхто інший, як такий стовб кому-

ністичної партії, як Каменев (Розенфельд). В тій передмові приписи Макіявеллі піднесено на рівень своєрідного евангелія для державника.

Та рівночасно один із українських політичних відламів, що займає діяметральню протилежну до інтернаціоналізму позицію, з легкої руки Д. Донцова, гльорифікує й собі Макіявеллі та поручувані ним методи управління людьми приймає за свої*).

Що це значить і до чого це логично приводить, видно з такого діалогу, що мав місце нещодавно в одному з осідків укр. еміграції (прізвища опускаємо, вказуємо лише на приналежність співрозмовців до політичних течій):

Націоналіст: «Нам усі шкодять, зокрема й найбільше — гетьманці».

Гетьманець: «Але ж, мій пане, ми працюємо лише серед своїх членів, нікого не лаємо, з пошаною ставимося до чесних противників»!

Націоналіст: «Все це так, але... Ви шкодите нам фактом свого існування»!

Гетьманець: «Хіба що тільки цим... Але для вашої, панове, вигоди ми ж ...не здохнемо».

Націоналіст: «Так... А знаєте, пане, що в Україні доведеться зорганізувати українське ГПУ»?)

Ось пункт, в якому, як у фокусі, відбулося пов'язання на фоні переходової доби двох таких, на перший погляд, взаємно виключних чинників, як український «націоналізм» і жидівський «інтернаціоналізм»!

Цей пункт — мораль їх обидвох. Саме те, на чому будуються всі тривкі будови, а не картяні хатки на хвилю...

І саме в силу цього й один, і другий не речники дня прийдучого, не світлі творці нового життя й нових людських взаємовідносин, а уламки старого світу, призначені на зникнення, розсівачі ненависти й розкладу. Закликані долею для нищення, для агресії, вони все ж, із здібністю примітивних тварин принатурюватися до довкілля, міняючи барву й вигляд, намагаються вдержатися на поверхні й тепер, підчас творчого періоду революції...

І порадинок тут для них є Макіявеллі, а засобом — ГПУ. Але це останнє покищо в мріях, аж коли «будемо в Україні». покищо лишається єдина зброя: донос, наклеп. Не шкодить, що такі доноси в 90 відс. бувають брехливі. Ці українські «макіявеллісти» прекрасно знають, що, навіть, коли й виявиться, що це брехня, але все якась тінь на оббріханому лишиться, а далі — покищо там оббріханий довідається та реабілітує себе, тим часом можна свої розхитані вічною брехнею позиції підрепарувати та чергову печеньку упекти. Гасло то в них, як і в усіх примітивів: аби день до вечера! І зрештою — оббріханий може й не довідатися, бо ж це все по лінії секретної інформації йде...

Ось так нещодавно в наших руках опинився один із таких «берихтів», що їх розповсюджує певна українська група серед різних німецьких впливових чинників. Мета того «берихту»: скомпромітувати Гетьманський Рух в очах німців, вказуючи, що його симпатії не на боці німців. І це, доречі, той самий Гетьманський Рух, який та ж група тільки на іншому місці й серед інших людей (наприклад, серед демократичних кол Америки а також і серед

*) Тільки наші інтерпретатори чужого завжди спізняються: вони саме забувають маленьку деталь в історії з Каменевим. Його ліквідовано, як шкідника, а його передмова до «Вождя» була в устах прокуратора саме одним із доказів його шкідництва. Навіть і большевики, ставши близько до державної праці, побачили де небезпека для держави.

ширших укр. мас) намагається змалювати як тісно пов'язану з німцями укр. політичну групу.

Засіб для досягнення цього: брехня, зручність у перекручуванні, одне слово: — фальшивка!

Наприклад, у вищезгаданому «берихті» йде мова про гетьманський орган «На Відсіч» (Берлін) й подається, що цей орган

«Zitiert in Nr. 7 vom Februar 1940 das Hetman-Blatt in den USA, »Nasch Stjah« das von der Unpopularität des Krieges unter den Ukrainern gesprochen hatte. Gleichzeitig aber berichtet das Berliner Blatt über in Weihnachtessen der Berliner »Hromada« und sagt u. a.: »Gedenken wir des Hetmanssohnes Danylo, der weit von uns, seinem Vaterlande folgend, um eine bessere Zukunft der Ukraine ringt . . .!« (Danylo befindet sich in London, wohin er sich vor Kriegsausbruch von Berlin aus begeben hatte.)«

Отже докази на столі! В читача висновок: гетьманці підозрілі люди; можуть бути небезпечні! Треба на них звернути увагу, а в кожному разі якихось справ із ними мати не можна!

Це було б так, коли б той «берихт» не був звичайнісенькою фальшивкою. Подивимось тепер, як же фактично все це виглядає, без шулерської зручності.

А ось як! Це правда, що «На Відсіч» цитує «Наш Стяг», як правдою є, що «Наш Стяг» пише про непопулярність війни, пише то він про непопулярність війни не між українцями, як «зручно» підсовує німецькому читачеві «берихт», а про непопулярність війни в народніх масах демократичних держав...

Ось одна з цитат, що їх зробила «На Відсіч» із «Нашого Стягу»:

«Поруч цього шуму і фраз пресових баламут дається чути голос проти війни. Більшість населення в Англії, що змушене носити при собі маски, викидає їх на вулицю... Мається враження, що коли б дати заговорити вулиці, то війна була б скінчена до 24-ох годин. Війна непопулярна!»

Так пише «На Відсіч». Порівняйте це з тим, що пише український Смердяков у своєму «берихті»!

Але на цьому не кінець, лишається ще одна квіточка в тій цитаті, якій на ім'я — це скромно висловлюючися — **ПРОВОКАЦІЯ!**

Місце про Гетьманича Данила в «На Відсічі» точно звучить так:

«Згадаймо Вельможного Гетьманича Данила, що далеко від нас — слідами Батька свого змагається за кращу долю України!»

І ріжниця то тут на око невелика, але провокатор знав, що робить. Він, замість слів «слідами Батька свого» (Зайнем Фатер фольгенд, поставив: «зайнем Фатерлянде фольгенд» (слідами своєї Батьківщини), а щоб ясніше було, докинув у дужках про Лондон!

Коли б перекласти так, як стоїть у тексті, тоді взагалі весь донос трапить сенс. Бо що ж тоді можна закинути Гетьманичеві Данилові, коли він іде слідами СВОГО БАТЬКА, хоч би і в Лондоні, де він, до речі, був змушений задержатися наслідком воєнної заверюхи. А якими дорогами в своїй чинності йде Його Батько, себто, Гетьман Павло Скоропадський, то це, хвала Богові, почавши з 1918 року і протягом майже 20-літнього Його побуту в Німеччині та на останніх днях скінчивши, кожному більш-менш відповідальному німецькому чинникові відомо!

Лінія українських смердякових ясно позначилася: *мета виправдує засоби!*

Лінія давно випробована, що її формулювку й уґрунтування приписують о. о. єзуїтам, але якою залюбки послуговувалися й послуговуються всі розкладачі людства, зокрема його християнської частини, а саме — жидівський світовий кагал і його слухняні підголоски — масонські льожі з їх слугами — ліберало-демократами різних гатунків.

Лінія ця веде в пірву небуття... Бо брехнею світ перейдеш, але ось назад не вернешся...

Лист до Редакції*)

Високоповажаний Пане Редакторе!

У відповідь на мою книжечку «Карпатська Україна», спомини й переживання — Прага 1940., появилася стаття пана Уласа Самчука в «Наступі» з дня 22. VI. ц. р. під титулом «Відповідь на провокації п. Бірчака». В першому уступі тієї відповіді висказав п. Самчук свій світогляд, з яким підходить до оцінки моєї книжечки. Пише: «можна позаздрити кожному, кому вдалося пізнати «правду». Загально відомо, що правд є стільки, скільки людей, але не в тому річ»...

Спитаю: чи це світогляд націоналізму, що правд є стільки, скільки людей? Ні! Якраз націоналізм спирається на одній одиницї правді, яка має бути правдою всіх Як Шевченко казав: — В своїй хаті своя правда і сила і воля. Своя хата — це своя держава, а не кожний із своєю правдою в тій хаті. Висказ: — «Загально відомо, що правд є стільки, скільки людей» є пропагуванням анархізму.

З тієї першої найважнішої, кожного українця обов'язуючої, правди випливають інші правди, інші обов'язки для всіх, як послух, національна дисципліна, підпорядкування одиниці під волю й інтереси загалу й т. д. Мені незрозуміло, як п. Самчук, який числить себе націоналістом, міг сказати щось такого анархістичного і ще додати: «але не в тому річ»... Якраз в тому річ, коли націоналізм має мати успіх.

Не вже ж поправді є стільки правд на світі, скільки людей? Не вже ж немає жадних вселюдських, загально принятих правд, які обов'язують у всіх частях світа, між всіми людьми й які спочивають на первісних, вроджених засадах, спільних всьому людському роду? Піетизм для героїв, що лягли в обороні рідної землі і — погорда до зрадників, обманців йтп. Це загально приняті й признані правди у всіх племен

Народи, в яких є стільки правд, скільки людей, гірші як дикуни, бо і в тих є спільні божища, вимоги спільної оборони йтп. Народи з багацько правдами й не здібні до будови держави, а коли б їм хто й збудував державу, вони своїми що-голова-правдами розвалить її.

*) З приємністю містимо цей лист Вельмишанованого автора «Карпатської України», як рівнож із приємністю стверджуємо його спокійний і річевий характер, чим він вигідно відрізняється від несмачної істеричної вихватки (на жаль, інакше кваліфікувати її не можемо) п. В. Самчука. Одно від другого ріжниться так, як ріжняться між собою державницький націоналізм і чуттєвий анархізм.

І справді, хіба справа трагедії (одної з чергових українських!) Карпатської України лежить ув особах п.п. Бірчака чи Самчука, на що так натискає в своїй «відповіді» п. Самчук. Шкода, що п. Самчук сам письменником будучи, робить «критичні» зауваги, які нічого спільного з річевою і творчою критикою не мають. Цим чорного білим не зробиш, цим до створення власної української Держави не спричинишся. Українське громадянство мусить знати правду про такі події, які мали місце в Карпатській Україні, яка б та правда гірка для всіх нас, а зокрема для активних учасників тих подій, не була. І обов'язок кожного українського патріота-лицаря допомогати ту правду розшукати й виявити, але не затушовувати її, зводячи читача на бічні стежки персоналій, що зрештою нікому не цікаве.

Але мова йде про правду, а не про «правду»! Редакція.

Держави — а особливо модерні! — вимагають, щоб їх громадяни мали якнайбільш спільних правд, спільних понять та спільних почувань. І українська держава тільки тоді повстане й тільки тоді буде здібна до життя, коли ми українці будемо мати якнайбільш спільних понять, спільних правд і спільних почувань — а ніколи, коли буде «стілки правд, скільки людей».

Пан Самчук характеристичним способом іронізує з мене. Пише: «Можна позаздрити кожному, кому вдалося пізнати «правду» (слово правда — в нього в курячих лапках!). Загально відомо, що правд є стільки, скільки людей»... Очевидна річ, що коли прийде до полеміки між тими, які вірять у загальнолюдські правди й які це добре знають, що передумова будови української держави — це одна всім українцям правда, правдива правда, без іронії й курячих лапок! — і між тими, які прилюдно висказують протидержавну думку, що стільки правд, скільки людей, то у тих других зводиться полеміка від загальної правди, якої вони й не признають, до пустих дрібниць.

Так на приклад: річевих закидів проти добрих, чи злих способів будови Карпатської України, про які я говорю, п. Самчук не підносить жадних, за це доказує, що наша дотична розмова була в хаті, не на вулиці, була голосна, не шепотом ітп., а вкінці зводить полеміку на особисті образи.

На особисті образи не відповідаю, ані не вважаю за відповідне пана Самчука образити, обмежуюся до загальних, для нас всіх українців важких річей.

Прийміть, Пане Редакторе, вискази мого глибокого поважання для Вас

Берно, 8. липня 1940.

Володимир Бірчак.

Посмертна згадка.

З великим жалем повідомляємо, що дня 7 серпня ц. року померла після тяжкої недуги на 38 році свого життя

ТЕРЕЗІЯ ДЕРКАЧЕВА,

дружина члена Української Громади Д-ра Григорія Деркача.

Похорони відбулися дня 12 серпня ц. р. з римо-католицької каплиці на Ольшанах.

Вічна їй Память!

Подяка.

За висловлене мені співчуття в мойому тяжкому горі з приводу смерті моєї Бл. п. Дружини Терезії, оцею дорогою складаю щирю подяку: Його Світлости ЯВПанові Гетьманові й ЯВ. Родині Його Світлости, Гетьманській Управі, Українській Громаді в Німеччині, Філії Укр. Громади в Протектораті також за гарний вінок на похорон і всім приятелям і знайомим за те, що вони на письмі чи словом старались полегчити мої тяжкі душевні болі. Також сердечно дякую всім за участь у похороні.

Прага, дня 13. серпня 1940 р.

Григорій Деркач і донечка Оленка.

З української державницької ідеології.

«У них багато начальників, які не живуть у згоді, так що добре притягати декотрих із них на свій бік намовами або дарунками й тоді на інших нападати, аби спільна війна не злучила їх до купи та не звела під одну владу — пише про перебуваючи в Україні

перед чотирнадцятьма віками наших попередників візантійський письменник Маврікій.

Від першого покликання Варягів якимись воюючими між собою місцевими українськими політичними провідниками й до сьогоднішнього дня нищиться в той спосіб

можавість «злучити докупи» та державно незалежити Україну.

Державну незалежність може мати тільки така нація, якої провідна війовнича верства настільки хоче своєї власної влади (настільки імперіялістична), що вона супроти чужоземного напору вся, без різниці переконань, солідарна. Де провідна верства сама кличе чужоземні влади на поміч у боротьбі поміж собою, й де вона в той спосіб сама своєму громадянству прищеплює почуття необхідності цих чужоземних влад, там чужоземна влада ніколи поважного опору серед місцевого громадянства не зустріне й нація з такою провідною верствою не може мати своєї власної держави. Оцей первородний політичний гріх української провідної верстви мусить бути — як вище сказано — відповідним методом її організації знищений, як що ця верства дійсно хоче мати свою власну державу».

В. Липинський, «Листи...», стор. 439.

«Всі укр. політичні авторитети, всі найкращі місцеві державно-творчі люди, опановувались в опінії укр. громадянства. Коли, наприклад, Хмельницького роблено у нас п'яницею й портретовано з осячними вухами; коли про Виговського оповідалось, що він для укр. діла куплений за стару кобилу, а про Кричевського, що йому за участь у козацькій повстанні обіцяно маєчки в Литві; коли Мазепа у нас став проклятим і зводителем жінок і т. д., і т. д. — то все це не доказ, що ці наші державні мужі були такими, або що вони були гірші, ніж подібні мужі в інших націях. Це тільки доказ повної нікчемности місцевої інтелігенції (і в наслідок цього повної неорганізованости місцевої опінії), яка, при своїх прикметах, не хотіла й не могла дати творами свого духа і слова потрібний моральний авторитет людям діла, меча й матеріальної продуктивної праці».

Рівнобіжно з принижуванням наших найбільше політично вартних, чесних і благородних одиниць, ніде не роблено стільки національних героїв із типів чисто кримінальних і злодійсько-авантюристичних, як на сторінках укр. історії. Фігурування з ними в цій історії, на рівних так би сказати правах, може злякати навіть найсмі-

ливіших, але чесних і поважуючих себе українських людей.

Як нехибно вдавались всі ворожі провокації в Україні, про це знає кожний сумлінний історик і кожний уважний дослідувач сучасного нашого життя. Не бувало в нас такого випадку, щоб кількох куплених чужоземними владами українських інтелігентів не потрапили скомпромітувати в очах цілого укр. громадянства найцінніших, а тому найбільш для цих влад небезпечних, українських людей...

Про маєстатичність, при таких умовах, української ідеї державно-націоналістичної — краще не згадувати. Звісна московська поговорка — «хахлу і такої бог сбряде» — висловлює тільки спостереження різниці, як до своїх «богів» (загалом кажучи, авторитетів: персоніфікаторів того, в що вірять, що шанують, чого слухають) ставиться державна нація московська й як ставиться недержавна нація українська. Врешті, з такого типу інтелігенцією, і при таких її «творчих та організаторських» прикметах, нещасні наші, на чорноземі вибуялі, народні маси опиняються в трагічній становищі здоровезної й силєнної дівчини, до якої з писком і вереском, кусаючи і штовхаючи один одного, залицяється кумпанія імпотентів. Доведена до розпуки подібними залицаннями, вона віддається врешті в безсилі першому ліпшому сильному гвалтовникові, будь це большевицький червоноармієць, чи польський республіканський кондот'єр...

Демократичний метод організації, руйнуючи навіть найсильніші авторитети старих державних громадянств, власне якнайбільше сприяє ідеологічному хаосові, дезорганізації інтелігенції, а з нею й дезорганізації публічної опінії громадянства недержавного, не посідаючого ще своїх авторитетів. Тому він в Україні може бути бажаний для всіх, крім тих, що хочуть, аби була Україна. Прийняття цього методу організації «національно-свідомою» укр. інтелігенцією, й її вперте зловживання ним, є тільки ще одним зайвим доказом, що вона свідомо пристосовує себе до нашого недержавного розкладу й використовує цей розклад для свого існування, для свого прожиття».

(Там таки, стор. 458—459).

3 преси

«У. Ф.» повідомляє, що 9. травня на зборах делегатів у Народнім Домі в Вінніпегу засновано Український Національний Комітет Канади, до складу якого ввійшли

СГД, СУС і 7 організацій місцевого характеру. Запрошено до висилки делегатів 12 товариств; делегатів прислало 11 товариств.

За постановою: «Збори вважають, що комітет під проводом о. Кушніра не репрезентує наших організацій і його делегат в особі п. В. Свистуна не є делегатом від загалу українців у Канаді» — голосувало 10 організацій, а одна — Інститут «Просвіта» — не голосувала ні «за», ні «проти».

Крім того, на зборах ухвалено таку постанову: «Відчуваючи потребу створення одного спільного комітету, збори взивають УНО й БУК вступити до цього комітету на тих самих правах, як СГД і СУС, і збори заявляють, що по вступленні цих організацій, або однієї з них до У. Ц. К., екзекутива буде уконституована наново».

— «Америка» подає опис привітання Преосвященого Кир Івана Бучка, що оце прибув із Полудневої Америки до ЗДПА. Кир Іван лишається в ЗДПА, як єпископомічник Преосв. Кир Константина Богачевського.

«На парохіяльній салі» — подає згадана газета — «також не дармують. Тут Гетьманська жіноча сотня під проводом своєї сотнички п-ні Коцюбинської збирається у своїх гарних одностроях. Гетьманська оркестра під проводом свого улюбленого капелмайстра проф. Пилипа Дубаса збирається теж, щоб достойною музикою супроводити свого Владика на архієрейську Богослужбу».

В годині 9.55 все в порядку біля єпископської палати. На переді оркестра, за нею жіноча сотня СГД, Сестри Василіянки, сироти в синьожовтих уніформах, далі священство під проводом о. канцлера Тарчавського, а за ними Апост. Молитви зі світлом... В год. 10. з'являється Владика, гетьманська оркестра грає «Стар Спенгелд Беннер». По гімні окр. отаман Гетьманців дає команду «Вперед руш» і увесь похід рушає під звуки Соکیلського маршу. Під церквою оркестра грає «Ще не вмерла»...

Після Богослужби відправили Преосвященого до палати в такім самім порядку, тільки без музики; перед походу вела Гетьманська молодеча сотня з прапорами і крісами, під проводом куріного отамана Сильвестра Карпчука й сот. Мих. Бориса.

Біля палати сотня Гетьманців під командою окр. отамана Василя Волчанського розділилась на два ряди, щоб Преосвящений із духовенством могли пройти серединою. На команду сотня віддала честь Владиці й, попід перехрещені шаблі старшини, Владика, благословляючи хрестом, ввійшов разом із священством до єпископської палати...

Пополудні того самого дня Преосвящений був на цвинтарі на Фес Чейз, де зібралось коло 4000 народу.

В год. 3.45 старшина Гетьманців зібрала Молодечу сотню з крісами й Жіночу в нових одностроях та усталила їх коло могили, що її поставлено на честь поляглих героїв за волю України...

Владика виголосив зворушливу промову, що людям слези в очах стали»...

☆

— В Варшаві почав виходити друкований на цикальстилі орган під назвою «Гетьманець». Редагує його Др. Ів. Гладилевич, знаний довголітній член Гетьманського Руху. Появу «Гетьманця» (досі вийшло три числа) можемо лише сердечно привітати. Напрямі взято добрі. Для прикладу: «Зрештою тільки організація й єднання під одним Проводом морально вартісних й ідейних, отже, коротко кажучи, ЧЕСНИХ українців є запорукою цього, що вони будуть ТВОРЧО й КОНСТРУКТИВНО для добра України працювати. Не колишні заслуги для України, як наприклад, служба й ранга в Укр. Армії чи Уряді, не проливання крові й кількість одсиджених у польських чи польових каторгах літ, не ступінь образування, як теж і не величина маєтків рішають про те, що його можна зачислити до категорії чесних, але виключно й тільки його теперішня особиста, суспільна й національна етично-моральна вартість як людини».

Хоча б і нечисленне, але здорове й то МОРАЛЬНО здорове ядро українців може виконати велитенську конструктивну працю для України в той час, коли навіть дуже сильна організація щодо чисельности, зате неоднородна щодо моральної вартости своїх членів, може спричинити велике нещастя і шкоду.

Очищення українських емігрантських організацій від морально непевних, авантюристичних, злодійських, гошталтерських і кон'юктуральних елементів — це конечна передумова до організації українців під одним Проводом».

Тричі так!

Хлестакови, Ноздрєви й інша негідь і моральний непотріб, що в калямутних водах перехідного часу виринає і пнеться грати ролю, має зникнути!

Творити державу — це не для них! Іх роля жити з глупоти й розкладу людських спільнот.

Бажаємо «Гетьманцеві» й його Вельмишановному редакторові успіху.

— Німецький орган «Нахтаусгабе» (2. VII. 40.) подає, що чеські робітники звернулися до чеського Президента Др. Гахи з адресою, де читаємо: «В цих історичних днях уважаємо за свій обов'язок поновно висловити Вам нашу подяку за Ваше розумне й щасливе рішення, наслідком якого наш народ включений був у зв'язок Великої Німеччини. Хід подій вказує, що правда повністю по Вашому боці»...

Рівнож і чеські журналісти, що побували в Парижі, по його занятті німецькими військами, як подає про це «Дойче Альгемайне Цайтунг» (6. VII. 40.), надіслали звіди до Президента Гахи телеграму, в якій читаємо такі слова: «З ще більшою вдячністю згадуємо ми Ваше історичне рі-

шення, яке забезпечило нашому народові спокійний розвиток і щасливе майбутнє».

— «Райх» (30. VI. 40.) подає, що наказом комісара оборони в СССР Тимошенка з 24. VI. знова введено в сов. армії взаємне війське привітання (відавання «чести»).

— Як відомо, нещодавно в СРСР армії знова введено ранги «генерала» й «адмірала».

З приводу цього в «Ізвестіях» (5. V. 40.) знаходимо:

«Привіт совітським генералам і адміралам — повновадним командирам Червоної армії й Военно-морської флоти»...

Такі ось «достіження» по двадцятьох роках!

Але пощо було аж так довго воловодитися, щоб прийти туди, звідки почали свій шлях!

З українського життя

З життя в Генерал-Губернаторстві.

В дев'яту річницю смерті Вячеслава Липинського — в день 14. VI. 40.

Група членів «Української Громади» в Кракові скромно відзначила цю річницю в той спосіб, що відправила панахиду в церквах — благочестивій православній і греко-католицькій. Почасти через дощ, почасти тому, що панахиди відправлено в будній день, коли українці здебільша перебували на праці, людей на обидвох панахидах було небагато. З задоволенням треба відмітити, що У. Ц. Комітет виділяв на панахиду до православної церкви свого представника, п. інж. Хроновата. Ввечері того самого дня в домі в «Української Громади» при вул. Пілсудського ч. 19 а відбулися сходини друзів та прихильників Великого Українця, щоб у товариській бесіді вшанувати його пам'ять. На почесному місці у світищі стояв оздоблений живими квітами талановито виконаний артистом-малюарем Коношем великий олійний портрет Вячеслава Липинського. Сходини відкрив підполк. Євтимович коротеньким вступним словом, яке присутні вислухали стоячи. Підполковник Євтимович сказав:

«Сьогодні ми зійшлися, щоб у дев'яту річницю смерті незлим-тихим словом помянути Вячеслава Липинського — Великого українського патріота, державного мужа, вченого історика, натхненого ідеолога українського монархізму.

Звичайно, день смерті близьких людей — це день смутку й жалоби. Але ми, його учні, що продовжуємо його Діло, в цей день не сумуємо, не оповиваємо чорним серпанком портрету нашого вчителя, бо ми знаємо: вітчуємо, що він — живий, що Діла його Великого Духу, його ясного розуму й палкого серця житимуть довгі зліки по ньому, переживуть і нас самих і наших нащадків.

Наука Вячеслава Липинського — це нове слово в українській політичній літературі. Це відавже слово, бо воно заперечує вигідні плебейські теорії, що канонізували «людей татарських», відкидає пріго на правду в суспільстві теоретичної більшості, а відає це право одухотвореній меншості.

Його наука — це горде слово! Бо воно відає про тих наших гордих предків, що хотіли, що вміли, що потрапили-спромоглися панувати й цим своїм пануванням у рідній землі підносили Український наріз із низин упадку, поневолення й упідлення на високости власнодержавности. Наука Липинського відкидає вирівнювання на пересічність, а вимагає рівняння на найкращих.

Його наука — це революційне слово, бо вона робить переворот в українських думках і за цим словом, віємо в це свято, стоїть наше світле, наше горде, наше могутнє Майбутнє!

Кожна революція в своїх початках — це думка одної людини. Для українських мо-

нархистів цим першим революціонером був Вячеслав Липинський і, коли тих, що в 1920 р. зголосилися на його заклик — розбудувати українську монархістичну ідеологію — була горстка, то сьогодні визнають живої науки Вячеслава Липинського є вже тисячі по цей бік Сяну та за океаном, а серцем сприйняти її готові і сприймуть мільйони по тамтому боці...

В цей день пригадаймо, як заповідав нам розуміти його науку Вячеслав Липинський у вступі до своєї вічної книги: «Листи до братів-хліборобів» — і підполковник Євтимович відчитує цей уступ.

По цьому підполк. Євтимович із черги запрошує до слова інших осіб.

Сотник Сава Крилач, особистий приятель В. Липинського, оповідає кілька, дотепер ширшому громадянству мало чи й зовсім незнаних, епізодів із життя В. Липинського й на їх тлі виводить у цілому його постать — творця, основоположника української монархічної ідеології.

Професор Віктор Андрієвський оповідає про свою співпрацю з В. Липинським при творенні української партії хліборобів-демократів.

Мгр. прав. В. Бачинський, із великим темпераментом та яскравістю підкреслив головні моменти в творчості В. Липинського:

Революційний у стосунку до укр. історіографії підхід, ув якому В. Липинський перший із укр. істориків на чільне місце в історичних процесах поставив значіння не людської спільноти, а творчої індивідуальності, що накидає збірноті свою волю й досвідченою рукою веде рідну націю до блиску перемоги.

Липинський у своїй науці відважно дивиться правді в очі й називає річі властивими їм іменами — без демократичної облуди, й свідомість цієї правди сповнює його подивугідною вірою в остаточну перемогу української правди.

Головними підставами в державотворчих змаганнях повинні бути:

1. любов усіх українців до Батьківщини, а цим самим і один до одного, а не їх взаїмна ненависть,

2. лицарськість у тактиці, навіть і супроти особистих противників і

3. лінія найбільшого спротиву, не догдування низьким інстинктам юрби, а змушування її — во ім'я любови до Батьківщини — до виконів найбільшої самопошвяти.

Останнім промовляв наймолодший у Кракові гетьманець, п. Ів. Лисак-Рудницький. В короткій, добре продуманій та до-

бре висловленій доповіді він з'ясував, чим є В. Липинський для молоді.

Не були б українці самим собою, коли б до бочки чужого, мовляв, меду не вסיпали, делікатно кажучи, ложки власного «демократичного дрюгтя».

Так, редакція «Краківських Вістей» у ПЛАТНОМУ ОГОЛОШЕННІ про панакхиди без попередження та згоди замовців дозволила собі опустити слова, що В. Липинський був ідеолог УКРАЇНСЬКОГО МОНАРХІЗМУ. Чесніш була б редакція зробила, коли б неприємне їй оголошення просто не прийняла до друку в своєму органі, який вона вважає за свій... монополь...

З життя в Німеччині.

МО СГД — Берлін присвятила пам'яті бл. п. В. Липинського в дев'яту річницю його смерті окремі сходи, на яких др. Борис Гомзин у короткій промові змалював велич Липинського, яко пророка, на фоні останніх подій, а інж. С. Шемет зачитав реферат на тему «Програмові питання в гетьманській літературі».

З життя в Протектораті.

† Проф. Федір Швець.

20. VII. 40. р. помер у Празі на 58. році свого життя проф. Ф. Швець, професор геології Укр. Унів-ту в Празі, дійсний член Укр. Наукового Т-ва ім. Т. Шевченка у Львові та член багатьох укр. товариств (між ними й «Української Громади»).

Чинний був небіжчик і в політичному житті, де він свого часу займав високе становище члена Директорії УНР, на яке його висунула укр. політичн. організація Селоспілка, що була до певної міри філією партії укр. соц.-революціонерів.

Поховано небіжчика 24. VII. в Празі на Ольшанському цвинтарі.

В. Й. П.!

Вийшло з друку велике фундаментальне видання «Monumenta architecturae Ucrainae» Звертатися: Проф. Др. В. Січинський, Praha-Nusle 2, Nad Studánkou 1104.

Упорядкував і виконав рисунки Володимир Січинський, автор численних праць із царини укр. мистецтва. Це розкішний альбом з 60 таблицями і 300 рисунками, що дає повний, суцільний образ архітектури цілої України. Друкована дуже обмежена кількість примірників. Ціна видання з укр. текстом: за попереднього поєднанням у зошитах (4 зош. по 15 таб.): 6 р. м.; 60 кор.; 12 злот. поль. Без передплати: 8 р. м.; 80 кор.; 16 злот. поль. Ціна видання з нім. текстом: 10 р. м.; 100 кор.; 20 злот. поль.

Адміністрація часопису

„УКРАЇНСЬКА ДІЙСНІСТЬ“

переводить експедицію всієї гетьманської преси, яка виходить у Великій Німеччині:

«НАЦІЯ В ПОХОДІ», «НА ВІДСІЧ» і «УКРАЇНСЬКА ДІЙСНІСТЬ».

Передплату на ці часописи посилати:

В Райху: На «Нація в Поході» — лише на conto пошт. щадниці в Берліні: «№ 153126. W. Kujim, Berlin-Zehlendorf», а на «На Відсіч» і «Українська Дійсність» — на складанки пошт. щадниці в Берліні на conto: «Nr. 192220 für Korolyschyn Myron, Berlin W 30».

В Словаччині — на рахунок у міській щадниці в Братиславі на conto: «G. 283. Ing. Nazjuta, Bratislava».

В Протектораті — на складанки поштової щадниці в Празі на conto: «Cis. 73.610 Mykola Kossinevyc, Praha-Nusle II.».

В Генерал-Губернаторстві — на складанки: «Kreditanstalt - Bankverein Filiale. Krakau. PSchA. Warschau» на рахунок: «Sender-Konto Klemens Trofimenko».

Рекламації і всяке листування в справі висилки часописів адресувати адміністрації «Укр. Дійсність»:

„Ukrajinská Djijsnist“ Praha II., Mezibranská 9. Protektorat Böhmen und Mähren.

До Читачів гетьманської преси:

Посилаємо Вам складанки поштової щадниці для вирівнання залегlosti за одержану гетьманську пресу.

Хочете мати своє друковане слово, то не читайте його даром!

Передплатуйте наші часописи й поширюйте між знайомими. Не будьте післяплатниками!

Незможні можуть просити про безплатну висилку преси.

Тому, хто на цю відозву не пришле передплату й не відповість жадним способом, дальшу висилку нашої преси припиняємо.

Замовляйте у нас гетьманську літературу, яку маємо на складі:	Ціна К
Володимир Левицький. Українська Державна Путь	5.—
Скоропис — Йолтуховський О., Памяти Липинського	2.—
В. Липинський як ідеолог і політик	2.—
М. Тимофіїв. Хліборобський банк	5.—
Хліборобська Україна — комплект 5 томів (50—)	30.—
«Єдиним Фронтом», ч. 1	2.—
Комунікат Прес. Відділу Гетьм. Управи 5. VI. 1939	4.—
Бюлетень Гетьманської Управи, ч. ч. 3, 4, 9, 12, 13, 22, кожне по	4.—
«Нація в Поході», старі числа, одинарне число по	2 50
«На Відсіч», ч. 8—9 багато ілюстроване, ювілейне число (10—)	7 50
«Українська Дійсність» (старі числа по 2—), ч. 4 і дальші	2 50
In Polen nichts Neues (руйнування укр. церков)	6.—

Ціни подано в К і без коштів пересилки. 10 К = 1 РМ = 2 зл.

В скобках окремі ціни для Німеччини й Генерал-Губернаторства.